

WIADOMOŚCI DIECEZJALNE PODLASKIE

MIESIĘCZNIK URZĘDOWY KURII DIECEZJALNEJ

Adres Redakcji: Siedlce, Kuria Diecezjalna.

W sprawach prenumeraty i innych administracyjnych adres: Kuria Diecezjalna, Siedlce

Zeszyty zamienne i egzemplarze recenzyjne należy nadsyłać pod adresem Redaktora.

Przedpłata roczna 20 zł., cena zeszytu miesięcznego 2 zł.

OD STOLICY APOSTOLSKIEJ.

Sacra Paenitentiaria Apostolica

(officium de indulgentiis)

DECRETUM

conditiones ad validam sacram „Viae Crucis” stationum erectionem ex novo statuuntur.

Iamdiu ac saepe huic S. Tribunali significatum fuit, multipliciter conditionum ad validitatem erectionis stationum „Viae Crucis” hucusque requisitarum haud raro occasionem dedisse omissioni, ut plurimum involuntariae, unius vel alterius ex iis, et consequenti exinde invaliditati erectionis eiusdem. Huic lamentabili defectui infra scriptus Cardinalis Maior Paenitentarius occurrere efficaci remedio cupiens, totam rem deferendam esse Summo Pontifici censuit. Itaque Sanctitas Sua, in audientia eidem benigne concessa die 11 mensis Ianuarii vertentis anni, spirituali animarum piarum bono semper prospiciens, ac summopore exoptans ne christifideles priventur sacris indulgentiis, huic salutari exercitio adnexis — quas Ipsemet ex novo statuerat per Decretum „Pium Viae Crucis exercitium” sub die 20 Octobris 1931¹⁾ — abrogatis singulis conditionibus hactenus vigentibus, benigne decernere dignatus est ad validam stationum „Viae Crucis” erectionem sufficere ut sacerdos, idcirco rogatus, debita facultate sit praeditus, iuxta Decretum „Consilium suum persequens” datum die 12 Martii 1933²⁾; prorsus tamen decere, ratione praesertim ecclesiasticae disciplinae, ut singulis vicibus, nisi agatur de locis exemptis, acce-

¹⁾ A. A. S. vol. XXIII, pag. 522, Rozp. Kurii Łomż. 1932 r., 16, str. 53.

²⁾ A. A. S. vol. XXV, pag. 170, Rozp. Kurii Łomż. 1933 r., Nr. 76, str. 151,

dat venia Originarii loci, ubi facultas exercetur, saltem rationabiliter praesumpta, quando Ordinarius facile adiri nequeat. Praeterea eadem Sanctitas Sua statuit ut omnes „Viae Crucis” erectiones, quacumque ex causa hucusque invalide peractae, huius Decreti vigore sanatae maneant.

Contrariis quibuslibet etiam mentione dignis minime obstantibus.

Datum Romae, ex aedibus S. Paenitentiariae, die 12 Martii 1938.

L. † S.

L. Card. Lauri, *Paenitentiarius Maior*.

S. Luzio, *Regens*.

Sacra Congregatio Concilii.

ELEEMOSYNAE MISSARUM BINATARUM.

Resolutiones. — Propositis in comitiis plenariis diei 13 Novembris 1937 dubiis:

I. An expediat indultum apostolicum concedere ut paracho, in propria ecclesia Missam iteranti, tribuatur aliquod emolumentum ex redditibus legatorum;

II. An sustineatur dispositio dioecesana vi cuius sacerdotes, Missam binatam applicantes, eleemosynam tantummodo dioecesanam Curiae tradere teneantur;

Emi Patres huius S. Congregationis responderunt:

Ad I. Negative, seu non expedire;

Ad II. Negative.

Has resolutiones Ssmus D. N. Pius Pp. XI in Audientia diei 18 Novembris 1937, referente subscripto Secretario, approbare et confirmare dignatus est.

I. Bruno, *Secretarius*.

SEGRETERIA DI STATO
DI SUA SANTITA

Dal Vaticano, die 2 Maii 1938.

N° 168755

Da citarsi nella risposta

Exc. me ac Rev. me Domine,

Beatissimus Pater gratum habuit volumen, cui inscriptio „L'Union de Florence”, a te devoto cum pietatis obsequio Sibi delatum.

Sanctitas Sua gaudet quod pernobili causae auspicatissimae reconciliationis Orientalium dissidentium cum catholica Ecclesia studium dicasti.

Humanitatis officio iucunde affectus Augustus Pontifex tibi gre-
gique tuo Apostolicam Benedictionem impertit.

Interea qua par est obserwantia me profiteor

Excellentiae Tuae
addictissimum
E. Card. Pacelli

Exc. mo ac Rev. mo Domino
D. no Henrico I. Przeździecki
Episcopo Siedlcensi
Siedlce

Z ORDYNARIATU.

Nr. 1645

Siedlce, die 25 Aprilis 1938 an.

Henricus Przeździecki

S. THEOL. DOCTOR

DEI MISERATIONE ET SEDIS APOSTOLICAE GRATIA
EPISCOPUS SIEDLCENSIS seu PODLACHIENSIS

D E C R E T U M

Statuto 183 Synodi Nostrae Dioecesanæ ex an. 1923 cautum est:
„Quoad absolutionem a censuris, Sedi Apostolicæ reservatis, Episco-
pus facultatem delegatam peculiari decreto, in Commentariis dioece-
sanis publicato, conferet”.

Memoratam facultatem a. S. Sede Apostolica accepimus inter
Facultates Quinquennales tenoris, qui sequitur:

Ex S. Poenitentiaria (a die 30 Martii 1938 an. N. 939/23 ad in-
tegrum annum 1943, quo de iure exhibenda est relatio dioecesana ab
Ordinario):

„I. Absolvendi quoscumque poenitentes, (exceptis hæreticis hæ-
resim inter fideles e proposito disseminantibus), a quibusvis censuris
et poenis ecclesiasticis ob hæreses tam nemine audiente, quam coram
allis externatas incursis; postquam tamen poenitens magistros ex pro-
fesso hæreticalis doctrinæ, si quas noverit, ac personas ecclesiasti-
cas et religiosas, si quas hac in re complices habuerit, prout de iure,
denuntiationem ipsam peragendi cum primum et quo meliori modo
fieri poterit, et postquam in singulis casibus hæreses coram absol-
vente secrete abiuraverit; iniuncta pro modo excessuum gravi poeni-

tentia salutari cum frequentia sacramentorum, et obligatione se retractandi apud personas coram quibus haereses manivestavit, atque illata scandala reparandi.

II. Absolvendi a censuris et poenis ecclesiasticis eos, qui libros apostatarum, haeticorum, aut schismaticorum, apostasiam, haeresim aut schisma propugnantes, aliosve per Apostolicas Litteras nominatim prohibitos defenderint aut scienter sine debita licentia legerint vel retinuerint; iniuncta congrua poenitentia salutari ac firma obligatione supradictos libros, quantum fieri poterit, ante absolutionem destruendi vel Ordinario aut confessario tradendi.

III. Absolvendi a censuris eos, qui impediverint directe vel indirecte exercitium iurisdictionis ecclesiasticae sive interni sive externi fori, ad hoc recurrentes ad quamlibet laicalem potestatem.

IV. Absolvendi a censuris et poenis ecclesiasticis circa duellum statutis, in casibus dumtaxat ad forum externum non deductis; iniuncta gravi poenitentia salutari, et aliis iniunctis, quae fuerint de iure iniungenda.

V. Absolvendi a censuris et poenis ecclesiasticis eos, qui nomen dederint sectae massonicae allisque eiusdem generis associationibus, quae contra Ecclesiam vel legitimas civiles potestates machinantur; ita tamen, ut a respectiva secta vel associatione omnino se separent eamque abiurent; denuntient, iuxta can. 2336 § 2, personas ecclesiasticas et religiosas, si quas eidem adscriptas noverint; libros, manuscripta ac signa eandem respicientia, si qua retineant, in manus absolventis tradant, ad S. Officium quamprimum caute transmittenda aut saltem, si iustae gravesque causae id postulent, destruenda iniuncta pro modo culparum gravi poenitentia salutari cum frequentatione sacramentalis confessionis et obligatione illata scandala reparandi.

VI. Absolvendi a censuris et poenis ecclesiasticis eos, qui clausuram Regularium utriusque sexus sine legitima licentia ingressi fuerint, necnon qui eos introduxerint vel admiserint; dummodo tamen id factum non fuerit ad finem utcumque graviter criminis, etiam effectu non secuto, nec ad externum forum deductum; congrua pro modo culpa poenitentia salutari iniuncta.

VII. Dispensandi ad petendum debitum coniugale cum transgressore voti castitatis perfectae et perpetuae, privatim post completum XVIII aetatis annum emissi, qui matrimonium cum dicto voto contraxerit, huiusmodi poenitentem monendo, ipsum ad idem votum servandum teneri tam extra licitum usum matrimonii, quam si coniugi supervixerit.

VIII. Dispensandi super occulto criminis impedimento, dummodo sit absque ulla machinatione, et agatur de matrimonio iam contracto; monitis putatis coniugibus de necessaria consensus secreta renovatione, ac iniuncta gravi diuturna poenitentia salutari.

Item dispensandi super eodem occulto impedimento, dummodo pariter sit absque ulla machinatione, etiam in matrimoniis contrahendis, iniuncta gravi et diuturna poenitentia salutari".

Adnotandum. Ordinarius recensitis facultatibus, tum absolvendi a censuris, tum dispensandi, pro foro conscientiae, etiam extra sacramentalem confessionem et extra dioecesim, quatenus vel se vel subditus vel uterque extra dioecesim fuerit, pro grege sibi commisso, ex speciali Sedis Apostolicae auctoritate delegata, uti valebit usque intra fines dioecesis tantum Canonico Poenitentiario necnon Vicariis Foraneis, pro foro pariter conscientiae et in actu sacramentalis confessionis dumtaxat, etiam habitualiter si ipsi placuerit, allis vero confessariis, cum ad ipsum Ordinarium, in casibus particularibus, poenitentium recursum habuerint, pro exposito casu impertiri poterit, nisi, ob peculiare causas, aliquibus confessariis specialiter subdelegandis, per tempus arbitrio suo statuendum, illas communicare iudicabit.

Ut patet, punctis I, II, III placuit Sanctae Sedi delegare Nobis facultatem absolvendi a censuris, speciali modo Summo Pontifici reservatis, sed iis tantum, quae can. 2314, 2315, 2318, 2333, 2334 § 2 enuntiantur; item punctis IV, V, VI — absolvendi a censuris, simpliciter Summo Pontifici reservatis, atque in can. 2351, 2336, 2342 recensitis, cum facultate subdelegandi, prout hoc in capite „Adnotandum“ legitur.

Vigore igitur praedictarum facultatum, Nobis ad integrum annum 1943 delegatis, habitualiter subdelegamus:

1-o Canonicos Poenitentiarios omnesque Capitulares necnon omnes Decanos (Vicarios Foraneos), Professores ac Magistros spiritus Seminarii Nostri dioecesani tum majoris tum minoris, Notariosque Curiae et Iudicii Nostri dioecesani atque Magistros religionis in scholis mediis, ut „intra fines dioecesis tantum, pro foro conscientiae et in actu sacramentalis confessionis dumtaxat“ valide ac licite absolvere possint poenitentes a casibus, Sedi Apostolicae SPECIALI MODO et SIMPLICITER reservatis, juxta facultatem supra punctis I — VI recensitam necnon, ut iisdem sub conditionibus, dispensare valeant, prout puncto VII recensetur.

II-o omnes deinde Parochos, Curatos (Vice-parochos. Vicarios oeconomos, Vicarios adjuvatores) necnon omnes sacerdotes hujus dioecesis, qui integrum examen ad beneficia curata absolverunt (can. 130, 459, stat. 90 Syn. Dioec. Podl.), ut pariter „intra fines dioecesis dumtaxat“, valide ac licite absolvere poenitentes possint, a casibus Sedi Apostolicae SIMPLICITER reservatis, juxta facultatem punctis IV — VI enuntiatam.

Ceteri vero sacerdotes, singulis vicibus, pro facultate absolvendi, Nobis, juxta supra exhibitam Formulam, a Sancta Sede delegata, ad Nos pro foro interno, servato stat. 208, 4-o Syn. Dioec. Podlacen., recurrant.

In casibus etiam dispensationis super occulto criminis impendio, prout puncto VIII recensetur, volumus ac mandamus, ut confessarii, singulis vicibus, Nobis pro foro interno, in tramite stat. 208 4-o supra cit., libellum deponant.

In memoriam Venerabilis Cleri revocamus, praesentem facultatem dispensandi a casibus, Sedi Apostolicae tum speciali modo, tum

simpliciter reservatis, non contineri omnes censuras. Etenim non accepimus facultatem absolvendi ab excommunicationibus speciali modo reservatis, in quas incurrunt:

1-o *appellantes a Summo Pontifice ad Universale Concilium (can. 2334 § 1);*

2-o *edentes leges etc. contra libertatem aut iura Ecclesiae (can. 2334 § 1);*

3-o *violantes privilegium fori superiorum hierarcharum usque ad Ordinarium proprium inclusive (can. 2341);*

4-o *manus violentas iniicientes in eosdem hierarchas, etiam in episcopos titulares (can. 2343 § 1);*

5-o *non sacerdotes simulantes Missae celebrationem aut sacramentalis confessionis exceptionem (can. 2322);*

6-o *usurpantes vel detinentes bona Ecclesiae Romanae (can. 2334);*

7-o *falsarii litterarum etc. Sedis Apostolicae vel iisdem scienter utentes (can. 2363);*

8-o *rei falsae denuntiationis sacerdotis de sollicitationis crimine (can. 3363).*

Nec pariter gaudemus potestate absolvendi ab excommunicationibus, Sedi Apostolicae simpliciter reservatis, in quas incurrunt:

1-o *absolvere praesumentes, sine debita facultate, ab excommunicationibus specialissimo vel speciali modo Sedi Apostolicae reservatis (can. 2238 § 1);*

2-o *cooperantes in crimine excommunicati vitandi et cum tali reo in sacris communicantes (can. 2338 § 2);*

3-o *violantes privilegium fori Episcopi non proprii etc. (can. 2341);*

4-o *abusum committentes circa bona ecclesiastica (can. 2346);*

5-o *clerici in sarcis aut professi votorum solemnium etc. matrimonium attentantes (can. 2388 § 1);*

6-o *quaestum facientes ex indulgentis (can. 2327);*

7-o *rei delicti simoniae (can. 2392);*

8-o *abusum circa documenta Curiae Episcopalis committentes (can. 2405).*

Quapropter, occurrentibus his casibus, confessarii pro facultate absolvendi ad S. Poenitentiarium sive immediate, sive per Ordinarium, recurrere debent, nisi casus urgentiores, juxta can. 2254, solvendi essent.

Qui autem accipiunt facultates delegatas aut subdelegatas absolvendi, probe meminerint, nunquam sibi licere illas „extendere aut restringere” (can. 66 § 1, 67), sed secundum verba concessae gratiae agendum esse conditionesque appositae stricte semper servandas esse.

Juvat hic pro usu Venerabilis Cleri iterum adducere seriem censurarum, quae ipso jure Ordinario reservantur:

I excommunicationes, in quas incurrunt:

1-o catholici, contra praescriptum can. 1063, matrimonium coram ministro acatholico ineuntes (can. 2319 § 1, 1-o);

2-o in matrimonio ineundo pactum explicitum vel implicitum de prole extra Ecclesiam catholicam educanda admittentes (can. cit. 2-o);

3-o scienter liberos suos acatholicis ministris baptisandos offerre praesumentes (ib. 3-o);

4-o parentes vel eorum locum tenentes, qui liberos in religione acatholica educandos vel instituendos scienter tradunt (can., ut supra, 4-o);

5-o rei abusus circa sacras reliquias (can. 2326);

6-o manus violentas iniicientes in clericos (Episcopo inferiores) et in personas religiosas (can. 2343 § 1);

7-o procurantes abortum, effectu secuto, non excepta matre (can. 2350);

8-o professi votorum simplicium matrimonium attentantes etc. (can. 2350);

9-o apostatae a religione laicali aut non exempta (can. 2385);

II. suspensiones, quibus subjacent:

1-o qui clericos inferiores, privilegio fori fruantes, ad iudicem laicalem traxerint sine venia Ordinarii (can. 2351);

2-o sacerdotes, qui sine necessaria jurisdictione praesumpserint sacramentales confessiones audire, sunt ipso facto suspensi a divinis; qui vero a peccatis reservatis absolvere, ipso facto suspensi sunt ab audiendis confessionibus (can. 2366);

Quoad supra dicta valet stat. 178 Syn. Dioec. Podl.: „In dioecesi Podlachiensi: I. Episcopus non reservat sibi ulla peccata (can. 893-900), quod autem spectat a iure Ordinariis reservatas excommunicationes (can. 2319, 2326, 2343 § 4, 2350 § 1, 2385, 2388 § 2) ac suspensiones (can. 2341, 2366), facultatem absolvendi a recensitis excommunicationibus, conferimus canonico poenitentiario, membris Capituli cathedralis, professoribus ac magistro spiritus seminarii dioecesiani, decanis, parochis, vicariis-oeconomis, magistris religionis in scholis mediis necnon omnibus sacerdotibus dioecesis Podlachiensis, qui integrum examen ad beneficia curata absolverunt (c. 130, 459, stat. 90); a recensitis vero suspensionibus absolvere possunt Vicarius Generalis, canonicus poenitentiarius ac decani. Apostatas haereticos et schismaticos, de quibus in can. 2314, absolvendi in foro externo facultatem concedimus omnibus supra enumeratis. II. Attentis depravatis moribus et diffusis, ebrietate, turpibus choreis, luxuria: declinatione a procreatione liberorum, usura, provocatis praeterito bello eiusque effectibus, clero in memoriam principia theologiae moralis de absolutione consuetudinariorum simulque recidivorum revocamus eique quam maxime commendamus, ne absolutionem sacramentalem concedat consuetudinariis simulque recidivis, qui post unam et alteram confessio-

nem nullum signum emendationis dant, nullum e mediis a confessario praesciptis implent et contenti sunt solum repetere se emendaturos essae; absolutio his neganda et differenda est per aliquod tempus, usquedum ostendant saltem minimum signum emendationis. Apparens haec severitas reipsa est magnus amor peccatoris, quem e peccatis eripere et in viam mandatorum Christi Domini dirigere studemus. Numquam oblivioni danda est propositio 60 ab Innocentio XI damnata; „Poenitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturae aut Ecclesiae, etsi, emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio, dummodo ore proferat se dolere et proponere emendationem“. Facilitas concedendi absolutionem consuetudinariis simulque recidivis facta est causa ruinae multorum, qui cum reperiant confessarios, qui semper tam facile eos absolvunt, amiserunt horrorem in peccando et in peccatis usque ad mortem manserunt. — Excipiuntur hic isti consuetudinarii et simul recidivi, de quorum dispositione dubitatur, si in periculo mortis vel maiorum peccatorum versantur. In universum clero mandatum damus, ut diligenter apud probatos auctores in illam partem theologiae moralis, quae de occasionariis, consuetudinariis et recidiviis tractat, inquirat et strictissime eorum observationes sequatur”.

Tandem eiusdem Synodi stat. 247 citamus: „Sacerdotibus in stat. 178, l recensitis, concedimus facultatem delegatam (can. 1313) dispensandi, ob iustas causas, a votis non reservatis Sedi Apostolicae (can. 1309) ac ius ea commutandi in minus opus, ad normam can. 1314, dummodo ius aliis quaesitum non laedatur”.

Bene etiam omnes Sacerdotes memoria retineant ac relegant ea omnia, quae stat. 171 — 183 Synodi Nostrae de Sacramento Poenitentiae traduntur, rationem Deo de animabus sibi commissis in tremendo iudicio reddituri.

In quorum fidem etc...

Datum in civ. Siedlce, d. 25 Aprilis 1938 an.

† HENRICUS episcopus.

Cancellarius Curiae

Praelatus Capituli Conl. Janoviensis

Al. Ejme.

Nr. 1784/38.

Siedlce, die 7 Maii 1938 d.

Henricus Przeździecki

S. THEOL. DOCTOR

DEI MISERATIONE ET SEDIS APOSTOLICAE GRATIA

EPISCOPUS SIEDLCENSIS seu PODLACHIENSIS

D e c r e t u m.

Bono spirituali incolarum pagi Wołyńce, in parochia Skórzec, huius dioeceseos Siedlcensis seu Podlachiensis quantum in Domino possumus providere cupientes, praesenti Decreto a die 1 Junii 1938

an. ad ecclesiam sub titulo Patrocinii S. Joseph in pago Wołyńce extantem erigimus filiam cum cura animarum ita, ut in ecclesia memorata omnes functiones parochiales exercere atque actus status civilis conficere liceat. Quare cura animarum extenditur ad territorium pagi Wołyńce ita, ut incolae eiusdem pagi functionibus parochialibus et conficiendis actibus status civilis ad praedictam filiam cum cura animarum in Wołyńce recurrant.

Decretum hoc a die 1 Junii 1938 an. obligare decernimus quem in finem mandamus Decano decanatus Cathedralis, ut praedictum Decretum in lingua vernacula populo inter Missarum sollemnia die 29 Maii 1938 an. e suggestu in ecclesia filiali in Wołyńce curet legendum atque praecipimus parochi in Skórzec, ut illud Decretum eadem die in ecclesia parochiali in Skórzec perlegi curet.

(L. S.)

Vicarius Generalis

Episcopus Auxiliaris Podlachiensis

e speciali delegatione

(—) † C. Sokołowski.

Cancellarius

(—) Al. Ejme.

Nr. 1621/38.

Siedlce, die 25 Aprilis 1938 a.

Henricus Przeździecki

S. THEOL. DOCTOR

DEI MISERATIONE ET SEDIS APOSTOLICAE GRATIA

EPISCOPUS SIEDLCENSIS seu PODLACHIENSIS

D e c r e t u m.

Bono spirituali incolarum pagi Horoszki in parochia Konstantynów, dioeceseos Siedlcensis seu Podlachiensis, quantum in Domino possumus providere cupientes, praesenti Decreto Nostro a die 1 Junii 1938 an. ad ecclesiam sub titulo Beatae Mariae Virginis de Angelis in pago Horoszki extantem erigimus filiam cum cura animarum ita ut in ecclesia memorata omnes functiones parochiales exercere atque actus status civilis conficere liceat. Quae cura animarum extenditur ad territorium pagi Horoszki ita, ut incolae eiusdem pagi pro functionibus parochialibus et conficiendis actibus status civilis ad praedictam filiam cum cura animarum in Horoszki recurrant.

Decretum hoc a die 1 Junii 1938 an. obligare decernimus, quem in finem mandamus Parochi in Konstantynów, ut praedictum Decretum in lingua vernacula populo intra Missarum sollemnia die 29 Maii

1938 an. e suggestu in ecclesia Konstantynów, in ecclesia vero Horoszki Decreti lectionem Decanus perlegi curet ante diem 1 Junii a. c.

Exemplaria huius Decreti asserventur in archivo decanali, in archivis ecclesiae parochialis in Konstantynów et ecclesiae filialis in Horoszki.

Datum in Siedlce, die etc. ut supra.

(L. S.)

Vicarius Generalis

Episcopus Auxiliaris Podlachiensis

e speciali delegatione

(—) † C. Sokołowski.

Cancellarius (—) Al. Ejme.

Nr. 2510/38.

Siedlce, die 21 Maii 1938 a.

Henricus Przeździecki

S. THEOL. DOCTOR

DEI MISERATIONE ET SEDIS APOSTOLICAE GRATIA

EPISCOPUS SIEDLCENSIS seu PODLACHIENSIS

Attentis iustis rationibus a Decanis Siedlcensi s. Stanislai et Międzyrzecensi expositis, praesentium tenore ad normam can. 217 § 1, filiam cum cura animarum in Kożuszki hucusque ad decanatum Siedlcensem s. Stanislai pertinentem a die 1 Julii 1938 an. a praedicto decanatu separamus atque decanatu Międzyrzecensi incorporamus atque includimus.

In quorum fidem etc.

Datum in Siedlce, die 21 Maii 1938 an.

(L. S.)

Vicarius Generalis

† Cz. Sokołowski Episcopus.

Cancellarius

A. Ejme.

Obchód „Dni Morza”

Biskup Podlaski.

Do Wielebnego Duchowieństwa Diecezjalnego.

Z okazji tegorocznego obchodu „Dni Morza” w czerwcu r.b., przypominamy wskazówki i wytyczne współpracy nad utrwaleniem potęgi morskiej miłej Ojczyzny, podane Wielebnemu Duchowieństwu w odezwie Naszej z dnia 3 maja 1934 r. (ob. Wiad. Diec. Podl., 1934 r. Nr. 5—6, str. 167) i jednocześnie na rok bieżący zarządzamy, co następuje:

1. Zachęcamy do współdziałania z miejscowymi komitetami Ligi Morskiej i Kolonialnej, mającymi na celu: gromadzenie funduszu obrony morskiej, werbowanie nowych członków Ligi i urządzenie uroczystego obchodu „Dni Morza”.

2. W niedzielę, poprzedzającą „Dni Morza”, po naukach, głoszonych w kościołach, należy poinformować wiernych o tegorocznym obchodzie „Dni Morza” i zachęcić do udziału w obchodzie, jak również do składania, w miarę możliwości, ofiar na cele Ligi.

3. W dniu zakończenia „Dni Morza”, gdy to będzie niedziela lub święto, suma będzie jednocześnie nabożeństwem błagalnym o pomysłność morskiej potęgi Polski; po nauce, wygłoszonej na temat niedzielny czy świąteczny, zechcą kaznodzieje gorąco zachęcić wiernych do modlitwy na intencję pracy polskiej na morzu i uproszenia błogostawieństwa Bożego dla wzniosłych celów Ligi Morskiej i Kolonialnej.

4. W razie potrzeby Wielebne Duchowieństwo powoła się na powyższe Nasze zarządzenia.

Siedlce, 1 czerwca 1938 r.

† *HENRYK Biskup.*

Z KURII DIECEZJALNEJ.

**Do Wszystkich Księżów Proboszczów i Rektorów kościołów
diecezji Siedleckiej czyli Podlaskiej.**

W uzupełnieniu odezw Kurii podanej w Wiad. Diec. Podl. Nr. 4 rok 1938 str. 136 poleca, ażeby Księża Proboszczowie i Rektorzy kościołów w dniu 12 maja r. b., oprócz mszy św., wymienionej w tejże odezwie, nakazali dzwonić tegoż dnia o godz. 8.45 wieczorem przez

15 minut z przerwą trzy minutową dla pobożnego skupienia się z powodu rocznicy zgonu ś. p. Marszałka Józefa Piłsudskiego, t. j. należy dzwonić z tą przerwą od 8.45 do 9 wieczorem.

Do JWKs. Dziekana dekanatu (do wszystkich).

Według powyższego pisma JWKs. Dziekan udzieli instrukcji W. Duchowieństwu Kondekalnemu.

Kongres Eucharystyczny w Budapeszcie.

W dniu 25 — 29 majar. b. odbędzie się Międzynarodowy Kongres Eucharystyczny w Budapeszcie. WVKsKs. Proboszczowie, Rektorowie kościołów, Kapelani i Prefekci pouczą i zachęcą wiernych, by łączyli się w modłach z uczestnikami Kongresu. W tym też celu w dniu 29 maja r. b. odprawią sumę z wystawieniem Najświętszego Sakramentu w monstrancji i mogą po sumie Sanctissimum pozostawić do adoracji aż do majowego nabożeństwa, po którym odśpiewają Te Deum i modły dziękczynne (pro gratiarum actione).

Przy tym Kuria przypomina, że Ojciec święty Pius XI pismem Apostolskim z dnia 7 marca 1924 r. (Acta Apostolicae Sedis. 1924, str. 154-158) na wieczne czasy udzielił w czasie Międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego dla wiernych całego świata następujących odpustów:

I. Odpustu zupełnego dla tych, którzy w czasie wyznaczonym na Kongres, po spowiedzi i Komunii św. nawiedzą z pobożnością jakikolwiek kościół lub kaplicę publiczną i pomodlą się tam o zgodę panujących chrześcijańskich, o wykorzenie herezji, nawrócenie grzeszników i podwyższenie św. Matki Kościoła, jakoteż według intencji Ojca św., oraz na intencję pomyślnych skutków kongresu; odpust ten można uzyskać tylko raz jeden.

II. Odpustu częściowego trzystu dni dla wszystkich i to za każdym razem, gdy: a) pomodlą się na intencję kongresu lub b) spełnią w tej intencji jakiś dobry uczynek lub złożą jaką ofiarę na cel kongresowy nawet i po jego zakończeniu.

O powyższym Wiel. Duchowieństwo pouczy wiernych w czasie kazania na sumie.

Kuria Diecezjalna Siedlecka czyli Podlaska pod datą 21 maj—r.b. Nr. 2520/38, wydała następujące zarządzenie:

Do WW. Duchowieństwa Diecezji Siedleckiej czyli Podlaskiej.

Zawiadamia, że na skutek zarządzenia Władzy Diecezjalnej ferie letnie w Kurii trwać będą od dnia 1 lipca do 20 sierpnia włącznie roku bieżącego. Wobec powyższego WW. Duchowieństwo nie będzie w tym czasie zwracało się w sprawach zwykłych do Kurii, a po dniu 1 lipca r.b. nie będą wydawane żadne litteras passus i t.p. dotyczące urlopów Duchowieństwa.

Kuria Diecezjalna Siedlecka czyli Podlaska pod dniem 8 kwietnia 1938 № 1917/38 wydała następujące polecenie:

Do Wielebnego Duchowieństwa diecezji Siedleckiej czyli Podlaskiej.

Pierwszy Polski Synod Plenarny, wśród innych zagadnień, dużo uwagi poświęcił również sprawom społecznym i dążeniom do naprawy struktury naszego społeczeństwa w duchu religii chrześcijańskiej.

Mając na względzie te postanowienia naszych Arcypasterzy, polecamy Wielebnemu Duchowieństwu zwrócenie bacznej uwagi na młodzież, która kończy obecnie szkołę powszechną i jak najgorętsze zachęcenie jej do kształcenia się zawodowego, zwłaszcza w kierunku handlowym.

Obecne dążenia do przejęcia handlu przez chrześcijan nie mają widoków powodzenia, jeżeli społeczeństwo nie będzie miało młodego pokolenia, przygotowanego odpowiednio do pracy w handlu.

Dlatego też należy zachęcić tak młodzież, jak i rodziców, którzy mają zamiar kształcić swe dzieci w szkołach średnich, ażeby w pierwszym rzędzie pamiętali o tej zaniedbanej przez chrześcijan gałęzi pracy społecznej i gospodarczej.

Zatrudnienie młodzieży na tym polu może znacznie przyczynić się do zmniejszenia bezrobocia i nędzy z niego płynącej.

O wszelkie informacje w sprawie kształcenia młodzieży w kierunku handlowym należy zwracać się wprost do Dyrekcji Gimnazjum Kupieckiego T. N. S. W. w Siedlcach.

Kuria Diecezjalna Siedlecka czyli Podlaska pod dniem 7 maja 1938 r. Nr. 2334/38 wysłała pismo:

W sprawie Mszy żałobnych.

Św. Kongregacja św. Obrzędów pod dn. 30 marca 1938 roku Nr. S. 33/38 udzieliła na lat pięć indultu na odprawianie w kościołach parafialnych i filialnych cum cura animarum nie więcej niż jednej Mszy św. żałobnej w tej samej intencji, trzy razy na tydzień przy czym, o ile wypadnie dzień zgonu lub pogrzebu (dies obitus, aut depositionis), albo dzień III, VII, XXX potem, albo rocznica (dies anniversaria) może być odprawiona Msza czytana, o ile zaś wypadnie Msza św. codzienna (Missa de requie quotidiana) winna być śpiewaną (cum cantu), chyba, że nie może być Msza św. śpiewana, wówczas można odprawić tę Mszę św. czytaną. Indult ten nie przysługuje w święta rytu zdwojonego I lub II klasy, w święta uroczyste, choćby zniesione (suppressa), w oktawy i ferie uprzywilejowane, w dni suche (Quatuor temporum) w poniedziałek Krzyżowy (feria II Rogationum), w wigilię albo ferię, aż w dni, w które uprzedza się lub przenosi Mszę z niedzieli.

Przy tym Kuria poleca WW. Duchowieństwu, by zawsze stosowało się do instrukcji podanych w powyższej sprawie. (v. W. D. P. 1924 rok str. 17, 1928 str. 371-372).

Zmiany w składzie osobistym Duchowieństwa.

Mianowani: ks. Henryk Domalewski, wik. par. Garwolin, rektorem kościoła filialnego w Gocławiu; ks. Michał Sułkowski, adm. par. Kostomłoty, referentem do spraw obrządku biz.-słow., równocześnie zwolniony z urzędu administratora par. Kostomłoty obrz. biz.-słow.; ks. Stanisław Czub, wik. par. Kodeń obrz. biz.-słow., adm. par. Pawłów obrz. biz.-słow.; ks. Piotr Zwierz, wik. par. Górzno, adm. par. Klonownica Wielka; ks. Stanisław Jurczak, wik. par. Wodynie, rektorem kościoła fil. w Wołyńcach.

Przeniesieni: ks. Aleksander Frąckiewicz, adm. par. Ostrówek, na adm. par. Wyszków; ks. Stefan Nazarewicz, adm. par. Wyszków, na adm. par. Warszawice; ks. Józef Radek, wik. par. Sterdyń, na wik. do Parczewa; ks. Marek Maszkiewicz, wik. par. Łosice, na wik. do Sterdyni; ks. Józef Puskiewicz, wik. par. Starawieś, na wik. do Łosic; ks. Julian Gabrusiewicz, adm. par. Pawłów obrz. biz.-słow., na adm. par. Kostomłoty obrz. biz.-słow.; ks. Walenty Jankowski, adm. par. Biała-Wola, na adm. par. Łomazy; ks. Piotr Denejko, adm. par. Wandów, na adm. par. Biała-Wola; ks. Bronisław Rachoń, adm. par. Klonownica Wielka, na adm. par. Wandów; ks. Henryk Ruszkiewicz, wik. par. Łomazy, na wik. do Starejwsi; ks. Leon Ryder, wik. par. Mokobody, na wik. par. Wodynie.

Zwolnieni: ks. Jan Rakiera, wik. par. Ostrów, z urzędu wikariusza; ks. Władysław Białowski, sekretarz generalny K. S. M. M., zwolniony z tego urzędu.

Zmarli: ks. Jan Hegier, proboszcz par. Łomazy, zmarł w Łomazach 23 kwietnia 1938 r., ks. Stanisław Oskierko, kapłan diec. ty-raspolskiej; adm. par. Mostów, zmarł w Lublinie 7 maja 1938 r.

Niech odpoczywają w pokoju!

Rozporządzenia prawno-państwowe.

O zmianie wyznania w rejestrach mieszkańców.

Okólnik Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, w Nr. 5/61, 10. II 1938 r.

Dz. U. M. S. W. z dnia 8 lutego 1938 r. Nr AC. 52-5-1.

Do P.P. Wojewodów, Komisarza Rządu na m. st. Warszawę i Starostów.

W świetle rozporządzeń o ewidencji i kontroli ruchu ludności wszelkie zmiany w życiu (lub w stanie) obywatela, dotyczące danych zawartych w rejestrze mieszkańców, powinny być zgłaszane do gmin, biur ewidencji ludności.

Dotyczy to zarówno zmian w stanie rodzinnym i cywilnym obywateli, jak i zmiany obywatelstwa, wyznania i t.p.

W szczególności jeżeli chodzi o zmianę wyznania, obowiązek ten jest oparty na postanowieniach art. 11 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 309) o ewidencji i kontroli ruchu ludności, § 12 ust. 7 i § 37 ust. 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 23 maja 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr. 54, poz. 489) i § 58 instrukcji Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 27 listopada 1930 r. o prowadzeniu rejestru mieszkańców i ciąży nie tylko na zainteresowanych obywatelach, lecz i na odpowiednich urzędnikach stanu cywilnego.

W ramach postanowień obowiązujących na obszarze Rzeczypospolitej kodeksów cywilnych oraz rozporządzeń i okólników z zakresu rejestracji stanu cywilnego zmiana wyznania powinna być nadto rejestrowana w następujący sposób:

1. na obszarze województw środkowych i wschodnich rejestrację zmiany wyznania prowadzą powiatowe władze administracji ogólnej stosownie do okólnika Nr. 428 z dnia 11 stycznia 1921 r., wydanego przez Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i z Ministrem Sprawiedliwości (Zb. Zarz. Min. Spraw Wewn. str. 1636, poz. 4), przy czym po dokonaniu tej rejestracji władze te są obowiązane powiadomić o zaszłym fakcie właściwą gminę (biuro ewidencji ludności), jak i urzędnika stanu cywilnego tego wyznania, z którego dany obywatel wystąpi;

2. na obszarze województw południowych stosownie do art. 6 ustawy z dnia 25 maja 1868 r. (Dz. P. P. Nr. 49) oraz § 1 rozporządzenia wykonawczego Ministra Wyznań i Oświaty z dnia 18 stycznia 1869 r. (Dz. P. P. Nr. 13) zmiana wyznania winna być zgłoszoną przed powiatową władzą administracji ogólnej, która — po dokonaniu rejestracji — powiadomi o zaszłym fakcie przełożonego lub duszpasterza opuszczonego kościoła albo stowarzyszenia religijnego niezależnie od zawiadomienia właściwego ze względu na miejsce sporządzenia aktu urodzenia urzędnika stanu cywilnego, a nadto — w myśl przytoczonego w punkcie I okólnika Nr. 428 — gminę właściwą ze względu na miejsce zamieszkania interesowanego;

3. na obszarze województw zachodnich w myśl postanowień ustawy z dnia 14 maja 1873 r. rejestracja zmiany wyznania dokonywana jest przez sądy grodzkie miejsca zamieszkania interesowanego, przy czym sądy te obowiązane są — po protokularnym przyjęciu zgłoszenia zmiany wyznania — przesyłać odpis sporządzonego protokołu zarządowi gminy kościelnej opuszczonego przez daną osobę wyznania. Jedynie zatem na tym obszarze urząd rejestracyjny zmianę wyznania nie jest obowiązany zawiadomić o zaszłym fakcie właściwego biura ewidencji ludności, celem wciągnięcia tej zmiany do rejestru mieszkańców; to też Ministerstwo Spraw Wewnętrznych podejmuje u właściwych władz starania o usunięcie tego braku.

Jak wynika z powyższego, zarówno przepisy o ewidencji i kontroli ruchu ludności, jak i przepisy w zakresie prawa o aktach stanu cywilnego wymagają dykowania rejestracji zmiany wyznania, która

w rezultacie koncentruje się w gminnych rejestrach mieszkańców.

Ponieważ zagadnienie to jest przedmiotem szczególnego zainteresowania władz naczelnych, przeto dla zebrania i właściwego wykorzystania odnośnego materiału Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zarządza co następuje:

1. powiatowe władze administracji ogólnej na obszarze województw centralnych, wschodnich i południowych winny przestrzegać ściśle postanowień cytowanego wyżej okólnika Nr 428 co do powiadomienia gminy miejsca zamieszkania interesowanej osoby o zgłoszonej przez nią zmianie wyznania niezwłocznie po przyjęciu takiego zgłoszenia;

2. niezależnie od powyższego gminne biura (referaty) ewidencji ludności na całym obszarze Rzeczypospolitej wzmogą w granicach swoich możliwości nadzór nad dopełnianiem przez obywateli opartego na przytoczonych na wstępie przepisach obowiązku zgłaszania (meldowania) w gminie zmiany wyznania; Ministerstwo przypomina przy tym, iż w myśl postanowienia art. 25 powołanego już rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. w brzmieniu ustawy z dnia 15 marca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 390) niedopełnienie tego obowiązku zostało zagrożone sankcją karną, o czym przy sposobności należy ludności przypominać;

3. gminne biura ewidencji ludności założą niezwłocznie specjalną statystykę osób zmieniających wyznanie, obejmującą wszystkie przypadki zmiany wyznania, jakie zaszły od 1 stycznia 1938 r. i jakie zajdą w przyszłości; w gminach prowadzących rejestr mieszkańców w formie księgi może być statystyka tych osób prowadzona łącznie ze skorowidzem, przewidzianym w § 27 (1) rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 23 maja 1934 r. przez odpowiednie zaznaczenie w nim (znakowanie) nazwisk osób zmieniających wyznanie; natomiast w gminach w których rejestr mieszkańców ma formę kartotekową, statystyka ta może być prowadzona przez odpowiednie znakowanie kart rodzinnych tych osób. Zresztą techniczną stronę rozwiązania tego zagadnienia w poszczególnych gminach pozostawia Ministerstwo samym gminom i bezpośrednim władzom nadzorczym, co — wobec względnej rzadkości przypadków zmiany wyznania — nie powinno nastroczać żadnych trudności;

4. co kwartał, a mianowicie w dniach 1 kwietnia, 1 lipca, 1 października i 1 stycznia każdego roku będą sprządać gminy wykazy statystyczne osób zmieniających wyznanie wedle wzoru, podanego na końcu niniejszego okólnika i przysyłać bezpośrednio do Ewidencji Centralnej w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych; wykazy te powinny być przysyłane tylko wówczas, gdy w danej gminie zajdą i zostaną zgłoszone w ubiegłym kwartale przypadki zmiany wyznania, w przeciwnym zaś razie żadnych zawiadomień przekładać nie należy;

5. z uwagi na duże znaczenie poruszonego zagadnienia Ministerstwo Spraw Wewnętrznych prosi P. P. Wojewodów, Komisarza Rządu na m. st. Warszawę i Starostów o rozciągnięcie ścisłego nadzoru nad możliwie skrupulatnym wypełnieniem niniejszych zarządzeń.

(—) Nakonecznikow-Klukowski
Podsekretarz stanu

ROZPORZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 17 marca 1938 r. (Nr. II Pr-2030/38)

o programie nauki religii rzymskokatolickiej w państwowym liceum ogólnokształcącym z polskim językiem nauczania.

Na podstawie art. 2 ustawy z dnia 11 marca 1932 r., o ustroju szkolnictwa (Dz.U.R.P. Nr 38, poz. 389) zarządzam, co następuje:

§ 1. Ustalam program nauki religii rzymskokatolickiej w państwowym liceum ogólnokształcącym z polskim językiem nauczania. Program ten ogłasza się równocześnie oddzielnie p.t.: „Program nauki religii rzymskokatolickiej w państwowym liceum ogólnokształcącym z polskim językiem nauczania”.

§ 2. Sposób wprowadzania w życie programu w roku szkolnym 1938/39 i w latach następnych określa osobne zarządzenia.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 września 1938 r.

W miarę wprowadzania nowego programu tracą moc przepisy dotychczasowe, dotyczące spraw, uregulowanych niniejszym rozporządzeniem.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego

W. Świętosławski

U S T A W A

z dnia 9 kwietnia 1938 r.

o nadaniu Katolickiemu Uniwersytetowi Lubelskiemu pełnych praw państwowych szkół akademickich.

Art. 1. Katolickiemu Uniwersytetowi Lubelskiemu nadaje się pełne prawa państwowych szkół akademickich.

Art. 2. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 3. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki*
Prezes Rady Ministrów *Sławoj Składkowski*

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego

W. Świętosławski

Ze Związku Misyjnego Kleru.

Na Związek Misyjny Kleru wpłacili następujący księża: JE. ks. Biskup Czesław Sokołowski, Andrzej Mazurkiewicz, Kazimierz Kwiatkowski, Konstanty Pabisiewicz, Apolinary Roman, Ewaryst Puchalski, Wacław Leszkiewicz, Bronisław Barański, Jan Kłopotek, Paweł Norwind, Dominik Bożyk, Aleksander Wojdyno, Roman Syczewski, Bolesław Izdebski, Konstanty Kozyra, Bolesław Krępla, Władysław Stępień, Franciszek Łukaszewski, Ignacy Sopyła, Wiktor Sopyła, Marian Głowacz, Henryk Przesmycki, Stanisław Pielasa, Stefan Nienałtowski, Stanisław Grzeszko, Franciszek Józwiak, Kazimierz Rabczewski, Józef Guz, Franciszek Dziega, Julian Roszkiewicz, Wacław Ostojki, Wacław Lechowicz, Kazimierz Czarkowski, Piotr Filipowicz, Tadeusz Kaszyński, Czesław Zgorzałek, Władysław Lewicki, Franciszek Zapadka, Władysław Solnicki, Antoni Lipiński, Aleksander Cegłowski, Adolf Wlazlacki, Józef Makarewicz, Ludwik Sobolewski, Bolesław Popowski, Józef Bloch, Józef Puszkiewicz, Jakub Oleksy, Michał Szymański, Jan Sidewicz, Tadeusz Osiński, Marceli Glinka, Stanisław Kowalski, Franciszek Bogucki, Antoni Hanicz, Roman Ryczkowski, Eugeniusz Petrykowski, Józef Smoleński, Szymon Sidewicz, Marian Sitkowski, Stanisław Gręzak, Konstanty Grzybowski, Władysław Pogonowski, Piotr Zalewski, Marceli Weiss, Jan Łaski, Infułat ks. Karol Dębiński, Stefan Ginalski, Walenty Jankowski, Marian Jabłoński, Józef Moniuszko, Jan Kurowski, Jan Hegier, Julian Borkowski, Adolf Kryński, Wincenty Orłowski, Franciszek Próchniewicz, Feliks Wajszczuk, Franciszek Szajda, Władysław Bąk, Stanisław Grzymała, Henryk Ruszkiewicz, Stanisław Leśniowski, Adam Denisiuk, Bolesław Pietkiewicz, Marian Juszczyk, Antoni Święcicki, Henryk Domalewski, Feliks Walkiewicz, Michał Benet, Aleksander Frąckiewicz, Stefan Lipowski, Roman Soszyński, Władysław Błachnio, Stanisław Pieczara, Czesław Rubaszek, Stanisław Szczepański, Marian Jankowski, Stanisław Nowek, Antoni Pacewski, Mikołaj Kijewski, Karol Wajszczuk, Czesław Łapiński, Aleksander Prus, Tadeusz Pulkowski, Antoni Norwa.

Uroczystość we wsi Zawady ku czci Pierwszego Marszałka Polski, Józefa Piłsudskiego.

15 maja r.b. ziemia siedlecka przeżywała wielce uroczysty i podniosły dzień, goszcząc Pana Prezydenta Rzeczypospolitej prof. Ignacego Mościckiego, który przybył na uroczystość odsłonięcia głazu pamiątkowego i poświęcenia kopca, wzniesionego ku czci Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego przez włościan wsi Rzewuskie Zawady przy pomocy ludności całej gminy Przesmyki oraz gmin okolicznych powiatu siedleckiego.

Kopiec wznosi się wśród niewielkiego lasu sosnowego, który został również oddany przez włościan do użytku powszechnego ja-

ko dojście i otoczenie kopca. Na szosie koło kopca ustawiono wysokie maszty zakończone stylizowanymi orłami, z których powiewają flagi o barwach narodowych.

U stóp kopca stanął pięknie wykonany ołtarz połowy. Obok trybuna dla Pana Prezydenta Rzeczypospolitej. Sam kopiec obłożony darnią pięknie został przybrany jedliną.

Po godzinie 10-ej na miejscu uroczystości zebrały się już tłumy wielotysięczne ludności wiejskiej z całego powiatu siedleckiego, również przybyły i delegacje z powiatów sąsiednich. Z dalszych okolic włościanie przybyli już w nocy i obozowali w pobliżu kopca. Wzdłuż szosy wyciągnęły się długim szeregiem organizacje wiejskie ziemi siedleckiej, a więc „Młodej Wsi”, organizacja „Kół Gospodyń Wiejskich”, okręgowe „Towarzystwo Organizacji i Kótek Rolniczych” oraz liczne stowarzyszenia młodzieży katolickiej. Koło samych trybun i po obu stronach ołtarza widnieją las sztandarów związków b. kombatanów ze Związkiem Legionistów z Siedlec na czele, stowarzyszeń i organizacji. Dalej ustawiły się oddziały Strzelca, Przysposobienia Wojskowego, staży ogniowej i innych organizacji. Obok stoją zwarte szeregi młodzieży szkolnej.

Na przedzie wyciągnęły się długie szeregi wojskowych oddziałów z pocztami sztandarowymi.

W tym czasie Pan Prezydent Rzeczypospolitej wjechał już na teren województwa lubelskiego witany wszędzie po drodze we wsiach i miasteczkach przez ludność zgromadzoną przy licznych bramach triumfalnych, na których widnieją napisy: „Wita Cię Panie Prezydencie Ziemia Siedlecka”, „Witamy Cię Najdostojniejszy Włodarz Polski”.

W Siedlcach i innych miastach ulice, przez które przejeżdżał orszak Pana Prezydenta Rzeczypospolitej zostały pięknie przybrane, z domów powiewają flagi o barwach narodowych, w oknach na balkonach i wystawach sklepów widnieją portrety Pana Prezydenta Rzeczypospolitej i Marszałka Śmigłego-Rydza.

O godz. 11-ej orszak samochodów Pana Prezydenta Rzeczypospolitej zatrzymuje się przed bramą triumfalną w Zawadach-Majówce. Wojsko prezentuje broń, wszyscy odkrywają głowy. Najwyższego Dostojnika Państwa witają: przybyli z Warszawy P. Minister Poczty i Telegrafów Kaliński, P. Wiceminister Spraw Wojskowych gen. Głuchowski, P. Wiceminister Spraw Wewnętrznych Korsak, oraz przedstawiciele władz miejscowych z p. wojewodą lubelskim Tramecourtem, wojska z gen. Juteńskim, oraz z gen. Orlik-Rückemanem, przedstawiciele władz duchownych z Biskupem Sufraganem diecezji podlasko-siedleckiej Czesławem Sokołowskim, przybyłym w otoczeniu duchowieństwa.

Pan Prezydent Rzeczypospolitej wita się z przedstawicielami władz, po czym odbiera raport od dowódcy kompanii honorowej, a następnie po przejściu przed jej frontem podchodzi do przedstawicieli miejscowego społeczeństwa i komitetu budowy, witając się ze starostą Gulińskim, z wójtem gminy Przesmyki p. Łęczyckim, sołty-

sem wsi Zawady p. Wojewódzkim, oraz gospodarzami Józefem Nasilowskim, Andrzejem Mikołajczykiem, kierownikiem szkoły Dylewiczem, prezydentem miasta Siedlec Łaguną, przewodniczącym Komitetu budowy kopca posłem Szumowskim, dyrektorem Ubezpieczalni Siedlec Kalinowskim, wiceprezydentem m. Siedlec p. Zdanowskim, dyrektorem Buchtą i inspektorem Górskim.

Delegacja dzieci wita Pana Prezydenta, a jedna z dziewczynek Zdzisia Pasternakówna, córka miejscowego rolnika, wręcza Panu Prezydentowi wiązanek kwiatów, imieniem działwy szkolnej składając wyrazy hołdu i najserdeczniejsze życzenia zdrowia i pomyślności w pracy dla dobra i wielkości Ojczyzny,

Powitaniu Pana Prezydenta towarzyszą gromkie okrzyki, wznoszone na Jego cześć przez wielotysięczne tłumy włościan zgromadzonych po prawej stronie szosy, a ustawionych według gmin.

Pan Prezydent Rzeczypospolitej zajmuje następnie miejsce na przeciwko ołtarza na specjalnie przygotowanym fotelu, dalej zajmują miejsca przybyli dostojnicy państwowi oraz miejscowe władze.

Rozpoczyna się Msza św., celebrowana przez J. E. Biskupa Dra Czesława Sokołowskiego w otoczeniu duchowieństwa. W ciszy i skupieniu wielotysięczne tłumy trwają w modlitwie. Po Mszy św. Ks. Biskup wygłosił przemówienie:

„Dostojny Panie Prezydencie,
Szanowni Goście,
Ukochani w Chrystusie Wierni.

Niezwykłą, zaprawdę, mamy uroczystość na tej ziemi siedleckiej, części naszej diecezji podlaskiej. Stajemy wobec kopca, który usypała ręka ludu podlaskiego ku czci Niezapomnianego Wodza, Marszałka Piłsudskiego.

Ku czci wielkich ludzi sypiemy kopce, wznoszące się wzwyż od poziomu zwykłego, ażeby wykazać, że bohaterowie ducha wznosili się ponad szarżyznę codzienną, przerastając ideałami swymi innych i dając im szczytny wzór życiem swoim. Sypiąc kopiec ku uczczeniu Wielkiego Marszałka Piłsudskiego, czciciele jego pamięci w ten sposób wykazali, kim był dla nich ten Wódz na miarę największych wodzów w dziejach naszych.

Niezdługo poświęcimy tablicę, która na kopcu wzniesiona, posiada znak krzyża. A właśnie i ten krzyż symbolizuje przepięknie całe życie Ofiarnego Wodza, który przez krzyż, poświęcenie i ofiary szedł ku ziszczeniu ukochanych ideałów.

W jednej ze swoich mów Najdostojniejszy Pan Prezydent wyraził się pięknie i w sposób nas pocieszający, że Marszałek Piłsudski żyje wśród nas.

Mowy, prowadzone z ludźmi wielkimi, mają to do siebie, że głęboko zapadają w pamięci. Jeśli wolno odwołać się do osobistych wspomnień, to pamiętam te słowa Marszałka Piłsudskiego, wyrzecz-

ne do mnie, że każdej chwili gotów był oddać szyję pod stryk moskiewski, byle by tylko zdobyć niepodległość dla Ojczyzny.

Gdy bowiem inni szukali życia dla siebie wygodnego, On wziął krzyż trudu i ofiary na siebie.

„Per cruce ad lucem”.

Ufamy, że za ten krzyż ofiarny, który podjął, Bóg miłosierny doprowadzi go „ad lucem”, a to za przyczyną Matki Najświętszej, której był wielbicielem, zwłaszcza w Jej cudownym obrazie Ostrobramskim. Ale „per cruce ad lucem” doszedł tu w pamięci i sercach naszych, gdy jego świetlana postać żyje wśród nas i jest nam drogą i nawołuje wszystkich, by szli drogą krzyżową spełnionego obowiązku do kresu jasnego służby ojczyźnie.

Pozostanie tablica z krzyżem poświęconym wśród nas, przy tym trakcie tak uczęszczanym. Niechaj i kopiec ten i tablica pamiątkowa z krzyżem przypominają nam to, co było najdroższym w życiu Wielkiego Bohatera Narodu, czyli dźwiganie krzyża obowiązku, a nawet poświęcenia i ofiary dla drogiej ojczyzny.

Na początku powiedziałem, że dzień dzisiejszy jest niezwykle uroczystością dla naszej ziemi siedleckiej. Tak, bo te uroczystości uświetnił tak upragniony i serdecznie oczekiwany Dostojny Pan Prezydent. Raczył przybyć do nas, taki zawsze życzliwy, z tym miłym i niezrównanym uśmiechem, z którym się zwraca do każdego, z tym wyrazem dobroci ojcowskiej w oczach, która nam jest tak drogą.

Pozostanie w sercach naszych pamiątka tych odwiedzin. Jak za chwilę, tak i potem modlić się będziemy na Jego intencję, by Bóg darzył go czerstwym zdrowiem na długie lata. By ciężki trud myślenia i przeprowadzania tego, co potrzebne dla dobra ojczyzny, uwieńczył Pan owocem stokrotnym dla pociechy Jego serca i pomyślności wszystkich.

Skończyłem.”

Po nabożeństwie chór włościan odśpiewał „Boże coś Polskę”, a następnie „Pierwszą Brygadę”. Wielotysięczne tłumy podchwyciły słowa pieśni, które szerokim echem rozbrzmiały po ziemi polskiej, u podnóża kopca zbudowanego ku czci tego Wielkiego Polaka, dzięki któremu dziś ludność ziemi siedleckiej może swobodnie modlić się po polsku.

Następnie przewodniczący komitetu budowy poseł Szumowski odczytał akt erekcyjny.

Z kolei wojewoda lubelski p. Tramecourt dokonał wmurowania aktu erekcyjnego. W tym czasie poczty sztandarowe ustawiają się na dróżce wiodącej serpentyną aż po szczyt kopca. Poseł Szumowski prosi Pana Prezydenta Rzeczypospolitej o odsłonięcie pamiątkowego głazu umieszczonego na szczycie. Pan Prezydent odsłania pomnik przy wtórze salutu 21 strzałów armatnich. Wojsko prezentuje broń. Wśród ciszy przerywanej jedynie strzałami armatnimi Ks. Biskup Sołowski poświęca kopiec.

Po tej uroczystości Pan Prezydent wstępuje na trybunę i stąd wygłasza przemówienie. W głębokiej ciszy i w skupieniu zebrana

ludność wiejska przysłuchuje się słowom wypowiedzianym przez Dostojnego Włodarza Polski.

„Przybyłem dziś do was, na tę, zdawałaby się, lokalną uroczystość, by podkreślić wobec całego społeczeństwa polskiego, jak wielką wagę przywiązuję do zjawiska, które ma swą szczególną wymowę historyczną.

W kopcu tym, który tu został usypany, zamknięte zostały — jak serce w istocie ludzkiej — trzy, zjednoczone i wielkie dla Polski symbole. Kopiec ten związany został z nazwiskiem Józefa Piłsudskiego, tak drogim każdemu prawemu Polakowi, gdyż nazwisko to stało się symbolem zwycięskiej walki o wielkość i honor, o wyzwolenie i moc wewnętrzną narodu. Kopiec ten wyrasta z Ziemi Podlaskiej, symbolizującej w Polsce męczeństwo dla wiary i idei, męczeństwo otoczone aureolą zwycięstwa wobec bezgranicznej przemocy.

Kopiec ten usypany został nie tylko pracą ludu wiejskiego, ale i z jego własnej inicjatywy, jako wyraz jego uczuć i wyraz jego świadomości politycznej.

Te trzy wartości podniosły wysoko godność dzisiejszej uroczystości.

Trzy lata minęły dopiero od chwili zgonu Józefa Piłsudskiego, twórcy i Komendanta Legionów, organizatora polskiej siły orężnej, wodza zwycięskiego, wychowawcy narodu i genialnego męża stanu, który trudem całego żywota, niespożytą wolą i najserdeczniejszym ukochaniem dał nam wolne i na mocnych i trwałych zrębach oparte Państwo Polskie.

Nie jest też dziełem przypadku, jeśli słowa te wypowiadam tutaj, na Podlasiu, u podnóża tego kopca, który usypaliście w hołdzie i podzięce Wielkiemu Naczelnikowi Państwa — albowiem Podlasie trwale i oddawna związane jest z Józefem Piłsudskim.

Tu w swojej pracy konspiracyjnej znajduje On niejednokrotnie punkt oparcia: tutaj w roku 1904 na wiadomość o wybuchu wojny zaborcy rosyjskiego z Japonią zaczynają nabierać rumieńców życia. Jego dążenia do odzyskania niepodległości Polski.

Organizując polski czyn zbrojny i wnikając w przyczyny poprzednich jego niepowodzeń, badając historię walk niepodległościowych narodu, Piłsudski wraca nieraz myślą na Ziemię Podlaską.

W pracach Jego nad powstaniem 1863 r. Podlasie odgrywa szczególnie ważną rolę, jak może żadna inna ziemia polska.

„Tu zmuszono przeciwnika — pisze Piłsudski — do zacieklego nieraz rozpaczego boju, tu wreszcie wniesiono największy zamęt do władzy i panowania nieprzyjaciela w kraju”.

Albo w innym miejscu: „Czy dlatego, że energiczniej szła przygotowawcza praca na Podlasiu, czy że silniejszymi okazały się charaktery, właśnie w tej części kraju bój wypadł najkrwawszy”.

W pismach Marszałka przewijają się ciągle nazwiska bohaterów powstania styczniowego, działających na Ziemi Podlaskiej, jak księdza Brzóska, Lewandowskiego, Rogińskiego, Rawicza, Deskura i wielu innych. Im też a przede wszystkim patriotyzmowi podlaskiego ludu

wiejskiego przypisuje Marszałek najwytrwalszy i najdłużej trwający opór wobec liczebnej przewagi bagnetów rosyjskich.

Jak Polska długa i szeroka pamiętamy nieustępliwą, przez cały okres niewoli trwającą, walkę Podlasia o zachowanie wiary ojców, kiedy to Rosja carska, nie mogąc w otwartym działaniu z szczyt miłości do Polski, starała się w sposób obłudny oderwać ten lud od polskości i zrasyfikować go.

Po wieczne czasy pamiętną pozostanie w historii naszego narodu martyrologia Podlasia w walce unitów o zachowanie religii, tak ściśle związanej z przynależnością do narodu polskiego. Wiemy, jak siłą zmuszano całe wsie i powiaty do zmiany wiary ojców, i gdyby ziemia ta przemówić mogła, zaświadczyłaby o męce ojców i dziadów waszych, którzy życiem płacili za przynależność do naszego narodu.

Wielka narodowo Polska, przez tyle pokoleń, przy użyciu tylu środków przemocy wciąż okrawana była ze wszystkich stron przez zaborców, którzy dopiero tu na Podlasiu napotkali na opór ludu polskiego tak silny, tak zdecydowany, że — pomimo niewoli — karty historii poczęły na nowo notować czyny bohaterskie, świadczące o niepodległości ducha polskiego.

Ale odzyskanie niepodległości i zewnątrz-politycznego zjednoczenia narodu, nie uchroniło naszego bytu od nowych ataków i niebezpieczeństw. I znów, w roku 1920 zjawia się na Podlasiu Józef Piłsudski, już jako Naczelnny Wódz armii, walczącej o utrwalenie granic wolnego Państwa Polskiego.

Osiągnąwszy w bitwie warszawskiej bodaj najdonioślejsze w historii Polski zwycięstwo, w pamiętnych dniach sierpnia 1920 roku w Siedlcach ustala plan dalszej kampanii.

Pisząc o tych decydujących momentach walki, Naczelnny Wódz podnosi fakt współdziałania ludu podlaskiego z armią w następujących słowach: „gdyby nie chłopci, którzy się uzbroili, to jutro, albo pojutrze Siedlecczyzna będzie we władzy bolszewików”.

Tak więc w historii Polski i w życiu Piłsudskiego zaważyła Ziemia Podlaska całym ciężarem ofiarnej walki, której ostatecznym uwieńczeniem było zawieszenie przez Naczelnego Wodza orderu Virtuti Militari na sztandarze siedleckiego pułku piechoty.

To też w pamięci i duszy ludu podlaskiego żyje Marszałek Piłsudski niezmiennie i trwale, a kopiec rękami tego ludu dziś wzniesiony jest tej wzajemnej spójni duchowej dowodem.

Czczą narody swoich wielkich mężów pomnikami ze spiżu i kamienia, dłutem mistrzów kutymi. Wy wzniesliście ten kopiec rękami, stwardniałymi w codziennej pracy na roli. Usypaliście go z ziemi, krwią waszą i znojem przesiąkniętej. Stokroć to cenniejszy materiał od najszlachetniejszego kruszcu czy marmuru.

Dzień dzisiejszy jest świętem Ziemi Podlaskiej, które przygotowaliście, nie szczędząc bezinteresownego wysiłku i trudu. Wiem, iż taki sam zasób siły wkładacie w codzienną swoją pracę.

Wewnętrzna moc wasza, Podlasiacy, wasza solidarność, wasze odczucie, że w sprawach wielkich nie może być tak znacznych różnic między Polakami, by z nich korzyść wyciągnąć mogli obcy, stały się

realnym posagiem, który wnieśliście do nowej Polski. To cenili szczególnie wysoko Józef Piłsudski.

Dziś z tą samą wytrwałością, z tym samym patriotycznym uporem, cechującym lud podlaski, dążycie do zjednoczenia wysiłków wszystkich mieszkańców tej ziemi, za którą bohatersko ginęli przodkowie wasi, a których to wysiłków celem jest ostateczne zatarcie śladów niewoli i 150 lat rusyfikacji.

W przemówieniu moim w dniu 19 marca tego roku wskazałem na ogrom pracy, pracy gospodarczej, organizacyjnej i politycznej, którą musi wykonać samo społeczeństwo, przy pomocy jedynie czynników państwowych. Zjednoczyliśmy bowiem pod kierownictwem Wielkiego Marszałka Polski naród i państwo od zewnątrz. Pozostała jednak druga, nie mniej ważna i ciężka część pracy do wykonania. A mianowicie zjednoczenie wewnętrzne naszych wysiłków i naszych działań zbiorowych. W pracy tej lud wiejski ma być nie tylko częścią składową, ale częścią najważniejszą. Od wykonania tych zadań zależy w dużej mierze nie tylko dobrobyt polskiego rolnika, ale również i przede wszystkim obronność i potęga Rzeczypospolitej.

Jeśli ten najważniejszy w tej chwili obowiązek spełnimy wszyscy rzetelnie i gorliwie, to usypimy przez to symboliczny kopiec tak potężny i tak wysoki, iż stanie się widoczny dla każdego Polaka — z najdalego zakątka naszej ziemi.

Na imię będzie mu: wielkość Polski".

Gdy Pan Prezydent Rzeczypospolitej skończył przemawiać, poseł Szumowski imieniem całej zebranej ludności wyraził hołd i serdeczną wdzięczność dla Pana Prezydenta Rzeczypospolitej za zaszczytowanie odbywającej się uroczystości swą obecnością oraz za przemówienie, które tak głęboko wryło się w serca ludu ziemi siedleckiej. Kończąc przemówienie pos. Szumowski wzniósł okrzyk na cześć Najjaśniejszej Rzeczypospolitej, Pana Prezydenta Rzeczypospolitej, armii i jej Wodza Marszałka Świątego-Rydzę. Długo rozbrzmiewa okrzyk potężnie podchwycony przez zebraną ludność, przy dźwiękach Hymnu Narodowego. Wojsko prezentuje broń.

Po odegraniu przez orkiestrę Pierwszej Brygady, Pan Prezydent Rzeczypospolitej dokonał osobiście dekoracji zasłużonych przy budowie kopca Krzyżami Zasługi:

Złoty Krzyż Zasługi otrzymali: p. Czesław Dylewicz, nauczyciel z Zawad oraz p. Pawlikowski z Siedlec.

Srebrne Krzyże otrzymali: pp. Roman Dębiński z Siedlec, Tomasz Hardejewski, Artur Herbst, Ireneusz Kaczmarczyk, Romuald Klimaszewski, Jan Stefan Lenczewski, Władysław Lipiński — rolnik, Aleksander Łęczycki — rolnik, oraz Bolesław Wojewódzki — rolnik. Następnie Pan Prezydent Rzeczypospolitej dekorował 52 obyw. pow. siedleckiego Brązowym Krzyżem Zasługi, m.in. Brązowy Krzyż Zasługi otrzymali inicjatorzy i pierwsi ofiarodawcy gruntu pod kopiec — Zygmunt Mężyński, Stanisław Sałata i Stanisław Wyrzykowski.

W tym czasie następuje przegrupowanie do defilady. O godz. 12.40 Pan Prezydent Rzeczypospolitej w otoczeniu dostojników państwowych wstępuje na trybunę celem przyjęcia defilady. Defiladę

rozpoczynają oddziały wojskowe. Po defiladzie oddziałów wojskowych nadjeżdża banderia włościan na dziarskich koniach. Świątną wojskową postawą budzą powszechny podziw. Dalej kroczą oddziały Związku Strzeleckiego, Zw. Rezerwistów, P.W.: szkolne, pocztowe, oddziały straży leśnej, dalej idą Zw. b. kombatanów, młodzież szkolna, oddziały L.O.P.P., Ligi Morskiej i Kolon., oddziały harcerek, po czym następuje defilada organizacji wiejskich. Na przedzie idą w szeregach członkowie Zw. Młodej Wsi, powiatowe Organizacje Kół Gospodyń Wiejskich, Organizacje Tow. i Kółek Rol. oraz szereg organizacji katolickich. Przed trybuną Pana Prezydenta rozlegają się co chwila okrzyki na Jego cześć. Pan Prezydent uśmiechem dziękuje za serdeczne owacje.

Następnie w zwartych szeregach idzie ludność poszczególnych gmin ziemi siedleckiej, a więc m.in. z Łysowa, Huszlewa, Krześlina, z Królewskich Niw, z Przesmyk i t.d. Potężnie brzmią okrzyki na cześć Dostojnego Gościa ziemi siedleckiej, która jeszcze raz chce wyrazić swoją wdzięczność serdeczną Panu Prezydentowi za obecność na uroczystości. Ludność 24 gmin długo defiluje przed Panem Prezydentem. Po zakończeniu defilady Pan Prezydent Rzeczypospolitej przy dźwiękach Hymnu Narodowego oraz żegnany okrzykami na Jego cześć odjeżdża do Siedlec.

Silne i niezatarte wrażenie wywarła ta uroczystość na ludności ziemi siedleckiej.

* * *

Pan Prezydent Rzeczypospolitej po wyjeździe z Zawad przybył do kasyna garnizonowego w Siedlcach, gdzie odbyło się skromne śniadanie o godz. 15.45. Po prawej stronie Pana Prezydenta siedział P. Minister Poczty i Telegrafów Kaliński, po lewej Aleksander Koziół — wójt gminy Stara Wieś powiatu siedleckiego, na przeciwko siedział P. Wiceminister Spraw Wojskowych gen. Głuchowski i J.E. sufragan Biskup podlasko-siedlecki Sokołowski. Śniadanie zakończyło się o godzinie 17.30, kiedy Pan Prezydent opuścił podwoje kasyna garnizonowego, żegnany serdecznym przemówieniem gen. Orlik-Rückemana.

MISCELANEA.

Uniwersyteckie Wykłady dla Duchowieństwa w Lublinie.

Katolicki Uniwersytet Lubelski, Seminarium Duchowne Lubelskie i Diecezjalny Instytut Akcji Katolickiej w Lublinie organizują po raz czwarty Wykłady dla Duchowieństwa w dniach 22-24 sierpnia 1938 r. Przedmiotem wykładów będzie zagadnienie korporacjonizmu. Po wykładach odbędą się rekolekcje dla tych uczestników Wykładów, którzy z tych rekolekcji skorzystać zechcą.

Orędzie JE. Ks. Metropolity A. S. Sapiehy o znaczeniu prasy katolickiej.

JE. Ks. Arcybiskup Metropolita Krakowski Adam Stefan Sapieha wydał orędzie do wiernych o potrzebie popierania prasy katolickiej. Na wstępie Ks. Metropolita zaznacza, że prasa w naszych czasach wywiera olbrzymi wpływ na życie współczesnego człowieka i że znaczenie jej dla religii i Kościoła rośnie z każdą chwilą:

„Nie możemy się więc dziwić, że Księża Biskupi polscy zgromadzeni ostatnio na synodzie plenarnym nie mogli tej sprawy pominąć i dlatego mamy w uchwałach synodalnych cały rozdział VII poświęcony tej sprawie, a nade wszystko uchwałę 77, zobowiązującą wiernych do prenumerowania, czyli kupowania pism katolickich, zwłaszcza diecezjalnych i Akcji Katolickiej, jakoteż unikania pism wrogich Bogu i wierze. Na to też chcielibyśmy i teraz głównie zwrócić uwagę.

Prenumerowanie i czytanie pism katolickich jest obowiązkiem najpierw dla każdego katolika z osobna. Już bowiem z powodu tej powodzi pism, jakie nas dochodzą, jesteśmy narażeni na wypaczenie naszych własnych przekonań. Wielu z tego nie zdaje sobie nawet sprawy, albo chcą udawać, że to nie szkodzi. Mówiono dawniej „powiedz mi z kim przestajesz, a powiem ci kim jesteś”. Można to śmiało również zamienić mówiąc „powiedz mi co czytasz, a powiem ci kim jesteś”. To wsączanie się wiadomości choćby potocznych, w oświeśleniu nieprzyjaznym Wierze, powoli paczy nasz umysł i podkopuje nasze przekonania. Prócz tego każdy wyznawca Chrystusa jest obowiązany do apostołstwa, czyli rozszerzania Wiary i jej zasad wokoło siebie. Powstanie w całym świecie Akcji Katolickiej obowiązek ten tak bardzo włożyło wszystkim na sumienie.

Prenumerata pism katolickich jest jednym z najłatwiejszych i najskuteczniejszych środków wykonywania apostołstwa. Wiemy, że wydawanie pism kosztuje i to tym więcej, im pismo jest lepiej redagowane; katolicy przeto winni poczuwać się do tego obowiązku, by przez zakupywanie katolickich pism wzmocnić ich wydawnictwa, a przez to samo rozszerzać wielkie idee katolickie w swoim otoczeniu. Pod tym względem, jak słusznie napisał jeden z wybitnych pisarzy francuskich, panuje między katolikami niesłychany brak zainteresowania, jak on mówi „zaślepienie”.

Katolicy dają często na chwalebne cele, jak na budowę kościołów, na ich upiększanie, na różne dzieła miłosierdzia, ale na prasę katolicką, prawie się nie słyszy, by ktoś coś ofiarował, a nawet, co gorzej, nie poczuwają się do obowiązku kupowania jej. Owszem często słyszy się zdania, że pisma te są mniej ciekawe, nie mają tyle wiadomości, co pisma inne, a idąc za ciekawością, kupują te pisma. Przyznać trzeba, że pisma niekatolickie są niejednokrotnie lepiej redagowane, mają wcześniejsze czy liczniejsze wiadomości. Powodem tego głównym jest właśnie nie co innego tylko to, że katolickie pisma mają mało czytelników, a tamte wielu, a ich wyższość pochodzi nie z innego powodu, jak z posiadania większych funduszy. Niechby

wszyscy katolicy prenumerowali pisma katolickie, to z pewnością i one mogłyby dorównać i tamtym.

Już zwróciliśmy uwagę na niebezpieczeństwo dla własnych przekonań, płynące z tej lektury pism wrogich lub obojętnych dla Wiary, ale do tego dodać jeszcze należy zgorszenie, jakie wywołuje fakt, gdy dobrzy katolicy dają się widzieć w ręku z tego rodzaju pismami.

Nie możemy powstrzymać się tu jeszcze od jednej uwagi. Często powstają pisma, noszące godło katolicyzmu jako środek zarobkowania lub zadosyćuczynienia osobistym interesom, czy ambicji. Zwykle są to pisma bez wartości, nie mają warunków, by były prawdziwie pożyteczne, bo ich wydawcy nie mają potrzebnych kwalifikacji. Takie pisma tym bardziej, że chcą uchodzić za katolickie, więcej szkody przynoszą niż pożytku i kompromitują ideę katolicką. W naszych zaś czasach takich pism mnoży się coniemiarą i należy stanowczo domagać się, by w interesie Wiary i Kościoła zaniechano ich wydawania.

Niechże tych parę uwag i myśli pobudzi do zastanowienia ogół wiernych naszej diecezji, by strzegli się brać do ręki prasę Wierze i chrześcijańskim ideom naszego narodu przeciwną. Niech nie ustają zwłaszcza członkowie organizacji katolickich w zwalczaniu złej prasy, a propagowaniu prasy katolickiej, która uczy miłości Boga, czystości obyczajów, miłości Ojczyzny, zachęca do sumiennego spełniania obowiązków stanu i zawodu, wzywa do surowej sprawiedliwości społecznej i gorącej miłości bliźniego, informuje rzeczowo i uczciwie o ważniejszych wydarzeniach w kraju i świecie.

Niech dla każdego będą pobudką i wezwaniem te słowa Ojca św. Piusa XI: „będę uważał, jako uczynione mnie samemu, to wszystko co zrobicie dla prasy katolickiej”.

Referat p.t. „Dobra prasa”.

Kiedy dwie potęgi stają na przeciw siebie do koniecznej walki, to każda z tych stron stara się użyć takiej broni, aby była bardziej skuteczna i gwarantować mogła zwycięstwo nad swoim przeciwnikiem.

W dzisiejszych czasach kultury i postępu gwarantem takim właśnie jest tylko prasa, bo skuteczniejsza ona ponad wszelką broń palną, silniejsza ponad armaty, ponad najlepiej uzbrojoną armię.

Trony najpotężniejszych państw upadają, dzięki tylko prasie. Tłumy ludu podburza i pcha do rewolucji tylko prasa. Słowem wszelkie przewroty, jakich świadkami jesteśmy dzisiejszych czasów — poczyniła prasa.

Prasa, jako potęga, służyć może dwojakim celom: dobrym i złym.

Nie daj Boże, aby przewaga prasy złej miała istnieć w którym narodzie. Takie państwo, którego naród żyje pod wpływem prasy złej — zginie marnie.

I dlatego tylko, że nieszczęśliwy naród rosyjski stał się narzędziem w rękach kierowników prasy wywrotowej, bezbożnej, podłej, musiał

upaść i moralnie i materialnie. I nie ma mowy o tym, aby mógł wrócić do dawnej swej potęgi i sławy.

Bolszewicy i ich duchowi przewodnicy żydzi dobrze zrozumieli doniosłość prasy, i dlatego tam rzucano miliony rubli na fundusz prasowy, byle tylko potężna prasa zdolna była nie tylko utrwaląć Rosję w bezbożnictwie, a co ważniejsza, aby hasłami przewrotu bolszewickiego pochłonąć całą Europę, a nawet cały świat.

Prasie tej, jako przewrotnej, bezbożnej i szkodliwej dla duszy i ciała, przeciwstawić musimy prasę dobrą, to znaczy prasę katolicką.

Trzeba tu jednak dodać, że gdybyśmy mieli do czynienia tylko z prasą złą o wyraźnym obliczu, to walka byłaby o wiele łatwiejszą. Gorzej, bo oprócz tej prasy, jest jeszcze prasa o kierunku ukrytym, zamaskowanym, pod różnymi pięknymi tytułami, hasłami i nazwiskami redaktorów, a w gruncie rzeczy jest to nic innego, jak tylko robotą masonsko-żydowska, prowadząca naród do zguby!

Mamy cały szereg pism, które niby nie są komunistyczne, ba nawet redaktor z legitymacji katolik, a czasem i praktykujący, a redakcja tego pisma w $\frac{3}{4}$ obsadzona pracownikami żydami, którzy specjalnie umiejętnie ujętymi artykułami przygotowują czytelnika na masona, bezbożnika-komunistę.

Które to pisma są o kierunku niewyraźnym, czyli zamaskowanym, Księża w parafiach powinni wiedzieć oraz powinni posiadać spis takich gazet i książek i wyraźnie, bez ogródek, demaskować oblicze takiej prasy, tym bardziej, że cały szereg czytelników, nawet dobrych katolików (ale nieuświadomionych), bywa wprowadzany w błąd.

Propagowanie więc prasy dobrej — jest konieczne. Apostolstwo prasy dobrej, to inaczej budowa fortec obronnych. Do tej akcji stanąć muszą wszyscy ci, którzy niekłamanie służą sprawie Chrystusowej. W pierwszym rzędzie duchowieństwo, dalej Zarządy Akcji Katolickiej oraz członkowie różnych organizacji, stojących na gruncie odbudowy świata w duchu Chrystusowym. Podniętą czyli zachętą dla wszystkich propagatorów prasy katolickiej niech będą poważne głosy najwyższych dostojników kościoła, naszych Papieży.

Otóż Ojciec św. Pius X powiedział „Naprawdę będziecie budować kościoły, odprawiać misje, zakładać szkoły, wykonywać dobre uczynki wszelkiego rodzaju; wszystkie wasze zabiegi będą daremne, jeżeli nie będziecie umieli używać broni odpornej i zaczepnej, którą jest katolicka, rzetelna i szczerza prasa.

Natomiast Ojciec św. Pius XI tak mówi: „Nie ma innego środka, za pomocą którego można by zdziałać tak wiele dla kościoła, jak za pośrednictwem prasy katolickiej — zwłaszcza w dzisiejszych czasach.

Idąc za głosem słów Najwyższych Dostojników Kościoła, weźmy się do czynu! Rozszerzmy w całym tego słowa znaczeniu organizację prasy katolickiej. Wprawdzie prasę katolicką w pewnych rozmiarach już posiadamy, ale w stosunku do potężnej prasy złej, — jesteśmy na szarym końcu.

W jakim kierunku musimy pracować?

1) Przede wszystkim trzeba zdobyć liczne zastępy czytelników, rekrutujących się z szarych mas.

2) Jednostki zamożniejsze pobudzić do ofiarności na rzecz prasy katolickiej.

3) Bezwarunkowo postawiłbym wniosek utworzenia w każdym dekanacie tak zwanego „Dekanalnego Funduszu Prasowego”. To byłby jedyny środek na wzmocnienie naszej prasy.

Taki fundusz można by przeznaczać na zakup pewnej ilości egzemplarzy tygodnika lub miesięcznika, aby po cenie zupełnie taniej 2-3 gr. egzempl., oddać szerszym masom, niezamożnym robotnikom i rolnikom. Natomiast jestem przeciwnikiem dawać gazetę darmo, bo darmowa gazeta bywa nieczytana.

Drugim ważnym czynnikiem (poza funduszem prasowym) w propagandzie prasy, jest dobrze obmyślana akcja t. zw. „Kiosków przy kościele”. Kioski takie powinny powstać przy wszystkich kościołach. Kiosk taki, to mały, drewniany budynek, 2 metry długi, 1½ szeroki, z dachem i podłogą, widny, zbudowany, tak aby i w zimie można w nim było sprzedawać gazety. Sprawą budowy kiosków powinni się zająć XX. Prob., lub Zarządy Akcji Katolickiej.

Kolporter w kiosku. — Kolporterem, czyli sprzedawcą w kiosku nie może być ktoś przygodny, chwilowo, lub kolejno wyznaczony. Sprawa sprzedaży gazet w „kioskach przykościelnych” musi być postawiona jasno, i ujęta poważnie. Przede wszystkim musi być ktoś stały, człowiek sumienny, wykazujący chęć apostołstwa prasy katol., i tylko takiemu kioskowi przykościelnemu można by za niewielką opłatą wydzierżawić lub zupełnie oddać bezpłatnie.

Zadanie kolportera kiosku. Zadaniem kolportera kiosku jest sprzedaż gazet tylko o kierunku katolicko-narodowym, zdobywanie prenumeratorów, przyjmowanie ogłoszeń, sprzedaż biletów na imprezy organizacyj katol., sprzedaż znaczków pocztowych, listów, wszystko, co może być wygodą dla parafian, którymi zapewne w każdą niedzielę i święto kiosk taki będzie otaczany. Słowem kiosk taki winien się stać poniekąd „biurem informacji” dla ludu czyli parafian, a wykonanie tego zależne będzie od zdolności chęci i rzetelności kierownika kiosku.

A teraz od słów przejdźmy do czynów! Wróg dusz ludzkich nie śpi, działa, sypie pieniądze na książki, ulotki i gazety szkodliwe. Zastosujmy się do potrzeb dzisiejszej chwili. Słusznie powiedziano, że gdyby Apostołowie dziś żyli, to nauczaliby za pomocą prasy. I my dziś, jako apostołowie, rozwinmy dumnie sztandar propagandy prasy katol. — aokażmy to czynem! Niech dzięki naszej usilnej pracy gazeta katol. znajdzie się w ręku każdego parafianina, jako to broń jedyna, która zdolna będzie obronić Kościół i naród nasz przed straszną klęską na wzór pożogi bolszewickiej i hiszpańskiej, jaką nam chcą zgótować wrogowie Kościoła świętego.

Ks. Stefan Piętka.

Wszechświatowy Dzień Misyjny Chorych.

W przekonaniu wielu chrześcijan katolików sprawa misyjna to sprawa fizycznego wysiłku misjonarzy i materialnych wydatków. Misjonarz musi posiadać odpowiednie siły cielesne i duchowe, musi

mieć środki materialne na daleką podróż i wycieńczającą pracę w obcym klimacie, musi być wszystkim, kapłanem, robotnikiem, lekarzem, pielęgniarzem! Społeczeństwo katolickie musi misjonarzowi pomóc, to znaczy dać pieniądze i inne ofiary. Są chrześcijanie, którzy już zrozumieli ten obowiązek, którzy już są członkami i to gorliwymi dzieł misyjnych, płacą regularnie składki, dają naddatki. Co więcej — nawet modlą się o powodzenie dzieł misyjnych. Ci zrozumieli, że misje to także sprawa duchowa, że oprócz sił materialnych współdziałają tu siły duchowe, łaska Boża i modlitwa chrześcijan, modlitwa misjonarzy i społeczeństwa.

W ostatnich latach wśród sił duchowych zjawiała się w sposób szczególnie wyraźny i masowy nowa siła: cierpienie i apostołstwo chorych. Pius XI, Papież Misji Katolickich, wezwał chorych do udziału w misjach. W uroczystość Zesłania Ducha Świętego chorzy i cierpiący katolicy cały dzień mają przeżyć dla misji katolickich. To jest cała nowość, jaka została stworzona przed kilku laty — dzień apostołskiej ofiary choroby i cierpienia jako ofiara misyjna.

Ze skarbca Kościoła wydobyto starą i bezcenną wartość, która stała się zdobywczą nowością, użyto cierpienia do pracy apostołskiej. Chrystus nauczył nas, czym jest cierpienie w dziele zbawienia człowieka. Stary Zakon przedstawił Zbawiciela jako Męża Cierpienia i Ofiary. Cierpienie, ofiara zostały wybrane przez Opatrzność Bożą jako środki zbawienia. O. Chevrier mawiał: dusze poucza się słowami, ale zbawia się cierpieniem. Jeśli więc Chrystus chce kogo uczynić uczestnikiem swoich praw, to każe wziąć krzyż. Na tę drogę weszła Maria Matka Jezusowa, Apostołowie, Święci. Znana jest ta znamienna rozmowa Chrystusa z apostołami, synami Zebedeusza: „chcecie ze mną siedzieć na tronie chwały, a czy możecie pić ze mną kielich cierpienia”?

Rozważyć więc nam trzeba dobrze Mękę Chrystusa, zrozumieć rolę cierpień cielesnych w dziele zbawienia dusz. Wejdźmy do szkoły św. Pawła, który w swoich listach często wspomina, jak współcierpi z Jezusem, jak jest ukrzyżowany z Jezusem, jak dopełnia w swoim ciele to, „czego nie dostawało cierpieniom Jezusa”. Podobnie nauczał św. Augustyn i inni święci. Ta nauka stała się podstawą nowej katolickiej organizacji pod nazwą Apostolstwo Chorych, założonej w Holandii w r. 1925, a wprowadzonej do Polski przez chorych w r. 1929. Chory staje się apostołem przez to, że przyjmuje cierpienia swoje z ręki Boga, łączy je z Męką Chrystusa, ofiaruje w jedności z Ofiarą Chrystusa na krzyżu i na ołtarzu. Cały ten skarb cierpienia apostołskiego oddaje chory Kościołowi. Chrystus wezwał słabych i niemocnych do pracy w Kościele. Unia Misyjna Duchowieństwa wzywa chorych na pole misyjne pod wodzą Papieża Misji, Piusa XI!

Dziela misyjne w Polsce i Polskie Apostolstwo Chorych z radością podjęły tę nową myśl. W Zielone Świątki szeroko i daleko po całej Polsce, jak daleko sięga prasa katolicka i polska fala radiowa, idzie głos, wezwanie: Chorzy składają apostołską ofiarę cierpienia! A czynią to umiejętnie, bohatersko, szlachetnie i hojnie, bez

zastrzeżeń i z całą gotowością! Mamy liczne dowody na piśmie, mamy listy chorych gdzie czytamy: „Raduję się, że mogę pracować dla Kościoła i dla misyj, niech będzie chwała Chrystusowi, a radość misjonarzom i tym, których nawrócą na wiarę katolicką! „Radość chorych jest jeszcze większa, ofiara doskonalsza, jeśli mogą uczestniczyć we Mszy św. i przyjąć w dzień misyjny Komunię św.!

W roku bieżącym Polskie Dzieła Misyjne i Apostolstwo Chorych będą znowu usilnie pracować nad tym, by w uroczystość Zesłania Ducha świętego wszyscy chorzy, pełni ducha apostołskiego i ognia ofiarnej miłości, pomogli misjonarzom w pracy, a w duszach chrześcijan zdrowych zapalili ogień czynnej miłości dla dusz!

Kapłani w walce ze społeczną plagą alkoholizmu.

W czasie X Ogólnopolskiego Sejmiku Przeciwalkoholowego obradowali dwukrotnie kapłani. Polski Związek Księży Abstynentów odbył swój zjazd walny i wysłuchał opracowanego starannie wykładu X. dr. Latuska z Chorzowa nt. „Stanowisko teologii moralnej w odniesieniu do alkoholizmu i abstynencji.“ Wykład, który wywołał ożywioną dyskusję, ukaże się drukiem. Mało znane, a nadzwyczaj pomysłne są dane o stanie Związku, który liczy obecnie 339 kapłanów, a w 17 kołach seminaryjskich 497 kleryków abstynentów. Z inicjatywy rektora seminarium odbył się we Włocławku dwudniowy kurs dla kleryków, zaś w Siedlcach staraniem Kurii tamtejszej jednodniowy kurs przeciwalkoholowy dla duchowieństwa. W Wilnie Związek Kapłanów „Unitas“ poświęcił dużo uwagi kwestii alkoholizmu na kursie społecznym; podobnie Instytut Akcji Katolickiej w Łodzi uznał za wskazane omówienie tego zagadnienia na kursie dla XX. Asystentów A.K. Naogół można stwierdzić, iż przeszłoroczny I Międzynarodowy Katolicki Kongres Przeciwalkoholowy rozbudził żywe zainteresowanie i zrozumienie dla tego aktualnego problemu także wśród duchowieństwa.

Sejmik przeciwalkoholowy wzywa do czynu.

Wspaniały był przebieg X Ogólnopolskiego Sejmiku Przeciwalkoholowego w Poznaniu. Dwudniowe obrady, bogate treścią cieszyły się liczną frekwencją delegatów oraz gości. Obecni byli przedstawiciele władz duchownych i świeckich m.i. JEm.Ks. Kardynała Kakowskiego, Ich Ekscelencji Arcybiskupa Nowowiejskiego i Twardowskiego, Biskupa Kubiny, Ministerstwa Opieki Społecznej, Urzędu Wojewódzkiego, Szefostwa Sanitarnego Ministerstwa Spraw Wojskowych, Kuratorium Szkolnego, Prezydenta miasta, Starostwa Krajowego. Wśród kilkudziesięciu życzeń pisemnych były życzenia Ich Eksce. XX. Arcybiskupa Jałbrzykowskiego z Wilna, Biskupów Adamskiego

z Katowic, Łukomskiego z Łomży, Lorka z Sandomierza, Bardy z Przemysła.

2 zebrania plenarne Sejmiku obradowały pod przewodnictwem dr Eug. Piaseckiego, prof. U.P. Ponadto organizacje zgrupowane w katolickiej centrali przeciwalkoholowej w Poznaniu — t.j. Kat. Związek Abstynentów, Polska Liga Przeciwalkoholowa, Związek Nauczycieli Abstynentów, Polski Związek Księży Abstynentów i Związek Bractw Wstrzemięźliwości odbyły własne zjazdy walne. Dodano jeszcze dwie konferencje metodyczne oraz konferencja w sprawie coraz bardziej znanego napoju przyszłości, t.zw. „płynnego owocu”. Wszystkie organizacje obradujące w czasie Sejmiku wykazują stały rozwój mimo różnych trudności i liczą 24819 członków, tworząc najsilniejszą centralę przeciwalkoholową w Polsce.

14 referatów sejmikowych i ożywione dyskusje dokonały poważnej pracy nad dalszym pogłębieniem ideowym i organizacyjnym działalności. Obrady oświadczyły o coraz ściślejszej współpracy tego wybitnie odrodzeniowego ruchu z Akcją Katolicką, o wielkiej trosce o młodzież i ratowanie alkoholików. Katolicki Związek Abstynentów uchwalił ważną deklarację programową, którą podajemy osobno. Związek alkoholizmu z problemami chwili obecnej uwzględniono w referacie inauguracyjnym p. Lubicz-Brzezińskiej p.t. „W obliczu niebezpieczeństwa komunistycznego”. Sejmik zabrał głos również w sprawie zbrodni lubońskiej uchwalając nast. rezolucję:

Uczestnicy Sejmiku głęboko przejęci zbrodnią lubońską oświadczają, że jeszcze usilniej pracować będą nad własnym wyrobieniem wewnętrznym oraz zwiększać ruchliwość w szerzeniu Chrystusowych zasad życia społecznego, aby przyczynić się do zwycięstwa idei Królestwa Bożego.

Warto przytoczyć także rezolucję w sprawie „płynnego owocu”: Sejmik stwierdza zgodnie z zasadami higieny współczesnej, że spożywanie świeżych owoców jest bardzo wskazane ze względu na ich wartości odżywcze i lecznicze. Zważywszy, że w naszym klimacie jest to możliwe w okresie zaledwie kilku miesięcy, należy owoc konserwować w postaci naturalnych soków owocowych czyli nektarów (płynny owoc), które jedyne ze znanych dotąd sposobów konserwacji zachowują składniki odżywcze i lecznicze świeżych owoców. Równocześnie nowy ten napój ożywia życie gospodarcze przyczyniając się do podniesienia hodowli owoców i powstania nowej gałęzi przemysłu.

Katolicka Szkoła Pielęgniarstwa w Poznaniu.

W trosce o katolickie wychowanie tak bardzo dzisiaj poszukiwanych wykwalifikowanych pielęgniarek powstała w Poznaniu pod protektoratem J. Em. Ks. Kardynała Prymasa „Katolicka Szkoła Pielęgniarstwa”.

Szkoła ta ma za zadanie szkolenie zawodowych pielęgniarek na zasadach katolickich, by ugruntować w przyszłych samarytankach ducha apostołskiego.

Warunkiem przyjęcia do szkoły jest: ukończonych lat 18, posiadanie odpowiedniego zdrowia, wykształcenie z zakresu przynajmniej gimnazjum nowego typu, wzgl. ukończonej innej szkoły zawodowej.

Nauka trwa dwa i pół lat. Najbliższy kurs rozpoczyna się dnia 5 września 1938 r.

Zgłoszenia oraz zapytania o bliższe informacje należy skierowywać do: Dyrekcji Katolickiej Szkoły Pielęgniarstwa w Poznaniu, ul. Chelmońskiego 22.

W sprawie walki z handlem kobietami i dziećmi.

Organizacja Komitetów Lokalnych.

Organizowanie Komitetów Lokalnych rozpoczął Węgierski Komitet Narodowy dla zwalczania Handlu Kobietami i Dziećmi od akcji propagandowej, której początek dał protektor tegoż Komitetu, Minister Spraw Wewnętrznych, wydając zarządzenie do wszystkich władz prowincjonalnych na Węgrzech, aby otoczyły jak najstaranniejszą opieką moralną kobiety wiejskie poszukujące pracy zarobkowej w większych miastach.

Powołując się na to zarządzenie Węgierski Komitet Narodowy zwrócił się do władz powiatowych, prosząc o prowadzenie dokładnej statystyki ruchu emigracyjnego tych kobiet. Wykazy takie są mu dostarczane do dnia dzisiejszego. Następnie Komitet wystosował okólnik (w ilości około 500 egz.) do władz w tych miejscowościach, gdzie ruch ten jest najżywszy prosząc o dopomożenie mu: 1) w uzyskaniu sali na odczyt sekretarki generalnej Komitetu, 2) w rozesłaniu zaproszeń do wybitniejszych przedstawicieli miejscowego społeczeństwa i 3) w staraniach o ogłaszanie z ambon przez duchowieństwo, na jaki temat, gdzie i kiedy odczyt się odbędzie.

Okólnik ten wywołał oddźwięk we wszystkich miastach. Tam zaś, gdzie uznano potrzebę zorganizowania Komitetu Lokalnego, władze zwróciły się do sekretarki generalnej Komitetu Węgierskiego, prosząc ją o ogłoszenie odczytu.

Węgierski Komitet Narodowy rozsyła do władz tych miast oraz do władz poszczególnych powiatów bogato ilustrowane sprawozdanie ze swej 25-letniej działalności (200 stron druku), które zawiera liczne dane statystyczne, dające pojęcie o pracy na Węgrzech w dziedzinie opieki nad kobietami.

Sekretarka generalna Węgierskiego Komitetu wygłasza swoje referaty, wybierając na ten cel przeważnie soboty lub niedziele, jako dni, w które mieszkańcy miasteczek i wsi miewają najwięcej wolnego czasu. W przemówieniach swoich zwraca główną uwagę na bezrobotne, na moralne niebezpieczeństwo, jakie im grozi w dużych miastach i stara się je nakłaniać do pozostawania na miejscu. W wyniku

tej akcji spodziewany jest duży spadek liczby kandydatek na służące, emigrujących do stolicy.

Odczyty sekretarki cieszą się dużym powodzeniem i wszędzie, gdzie je dotąd wygłaszała, powstawały Komitety Lokalne. Na czele tych Komitetów stawał zwykle ksiądz, lub wybitniejsza osoba z pośród miejscowej ludności; w skład ich zaś wchodził poza tym wiceprezes, sekretarz, skarbnik oraz członkowie. Bywały wypadki, że w niektórych miejscowościach wszystkie ważniejsze osoby z grona tamtejszego społeczeństwa zgłaszały swój akces do Komitetu w charakterze członków.

Węgierski Komitet Narodowy utrzymuje w lokalu Biura Opieki nad Emigrantami i Reemigrantami hotelik, który został założony w r. 1935 dla użytku podróżujących młodych kobiet oraz dla służących i robotnic, przybywających z prowincji do Budapesztu, a skierowanych do niego na chwilowy pobyt przez Misję Dworcową, Biuro Centralne Komitetu lub Komitety Lokalne. Osoby, które są kierowane do hoteliku, otrzymują od przewodniczących lub sekretarzy Komitetów Lokalnych odpowiednie zaświadczenia, ponadto Komitety te informują od siebie Biuro Centralne o ich przyjeździe. Biuro zaś ze swej strony poleca opiekunce Misji spotkanie przybywającej na dworcu, doprowadzenie jej do hoteliku, a następnie wyszukanie jej z pomocą państwowego biura pośrednictwa pracy zajęcia. Do obowiązków opiekunki należy również systematyczne odwiedzanie podopiecznej w miejscu jej pracy, kontrolowanie jej postępowania i otrzymywanej płacy i informowanie o tym właściwego Komitetu Lokalnego. Biuro Centralne zaś prowadzi kartotekę, w której opiekunka zamieszcza swe uwagi. Tym sposobem zawsze wiadomo, gdzie i w jakich warunkach przebywa dziewczyna, którą się Biuro opiekuje.

Komitety Lokalne dostarczają Biuru Centralnemu wiele pracy, a liczba ich stale wzrasta. Wybierają one z pośród kobiet, pragnących emigrować do miast, te, które się najbardziej nadają do pracy domowej oraz takie, które rzeczywista potrzeba zmusza do szukania zarobkowego zajęcia w stolicy. Podnoszą w ten sposób poziom kwalifikacyj służących i zapobiegają podejrzanemu często pośrednictwu prywatnych biur pośrednictwa pracy. Działalność hoteliku rozszerza się wraz ze wzrostem liczby Komitetów Lokalnych.

Węgierski Komitet Narodowy zorganizował już 14 Misyj Dworcowych na prowincji. W miastach, gdzie Misje te istnieją, dziewczęta mają zapewnioną staranną opiekę i pomoc.

— o —

(Adres Węgierskiego Komitetu Narodowego: Magyar Egyesület a Leánykereskedés Ellen (M.L.L.E.) — Budapest IX ULLOI-UT 11. Sekretarka generalna — p. François Mók).

Wykaz Misyj Dworcowych w Polsce.

Białystok — Chrześcijańskie Tow. Ochrony Kobiet, przewod. p. Kazimiera Białowa, ul. Św. Rocha 2.

Bydgoszcz — Katolickie Tow. Ochrony Kobiet, przewod. p. Romanowa Stobiecka, Rynek 3.

Częstochowa — Polskie Katolickie Tow. Opieki nad Dziewczętami p. Karolina Arendarczyk, ul. Paulińska 12.

Gdańsk — Polska Misja Dworcowa, przewod. p. mecenasowa Bronisława Łangowska, Elisabethwall 4,

Gdynia — Katolickie Tow. Ochrony Kobiet ul. Starowiejska 54.

Grodno — Polskie Katolickie Tow. Opieki nad Dziewczętami p. mecenasowa Daniłowiczowa, ul. Orzeszkowej 29.

Grudziądz — Polski Komitet Walki z Handlem Kobietami i Dziećmi, p. dr. Teodora Majowa, ul. Legionów 13.

Kalisz — Polskie Katolickie Tow. Opieki nad Dziewczętami p. Jadwiga Jurszówna, ul. Babiny 1 m. 18.

Katowice — Polskie Katolickie Tow. Opieki nad Dziewczętami p. Stefania Eckertowa, ul. 3 Maja 24.

Kielce — Polskie Katolickie Tow. Opieki nad Dziewczętami p. Władysława Ryfińska, ul. Szeroka 28.

Kraków — Katolickie Stowarzyszenie Kobiet Ks. Teresa Sapieżyna, ul. Krupnicza 9 m. 1.

Leszno — Katolickie Tow. Ochrony Kobiet p. Stelmachowska, ul. Sienkiewicza 6.

Lublin — Polskie Katolickie Tow. Opieki nad Dziewczętami p. J. Głuchowska, ul. Rynek 5 m. 17.

Lwów — Opieka nad Młodymi Kobietami p. Róża Łukasiewiczowa, ul. Sykstuska 43.

Łódź — Polskie Katolickie Tow. Opieki nad Dziewczętami p. Anna bar. Heinzłowa, ul. Przejazd 23.

Ostrów — Katolickie Tow. Ochrony Kobiet p. Dzieczkowska, ul. Marsz. Piłsudskiego 23.

Poznań — Katolickie Tow. Ochrony Kobiet p. Kazimiera Kłowska, ul. Marsz. Focha 23.

Radom — Polskie Katolickie Tow. Opieki nad Dziewczętami ul. Traugutta 51.

Stanisławów — Polskie Katolickie Tow. Opieki nad Dziewczętami p. Zofia Migocka, ul. Szopena 9.

Tczew — Opieka Dworcowa p. burmistrz Mgr. Jagalski, ul. Kołłątaja 5.

Wilno — Polskie Katolickie Tow. Opieki nad Dziewczętami p. Maria Iwaszkiewiczowa, ul. Zygmuntowska 18 m. 3a.

Warszawa — Polskie Katolickie Tow. Opieki nad Dziewczętami ul. Mokotowska 55.

Zbąszyń — Katolickie Tow. Ochrony Kobiet p. Kryzanowa dom własny.

Sprawozdanie z działalności Unii Apostolskiej w Polsce za r. 1937.

Unia Apostolska w roku sprawozdawczym istniała w 14 diecezjach obrz. łacińskiego, czyli obejmowała 70% diecezji polskich. Formalnie erygowana i agregowana była również w 14 diecezjach. W dwóch diecezjach erygowana i agregowana nie funkcjonowała; natomiast w innych dwóch diecezjach funkcjonowała, chociaż dotąd nie jest formalnie erygowana i agregowana. Jedna diecezja, choć ma Unię funkcjonującą formalnie, sprawozdania nie nadesłała na czas oznaczony; do obecnego sprawozdania wzięliśmy dane z tej diecezji z uprzedniego roku.

Członków wszystkich z kandydatami i sekcjami kleryckimi było w roku 1937 — 641; w roku uprzednim — 561; przybyło 80, chociaż w niektórych diecezjach liczba się zmniejszyła. W tej liczbie alumnów było — 158, w roku uprzednim — 94. Sekcje kleryckie były w roku sprawozdawczym w 7 Seminariach; w roku uprzednim — 4; przybyło 3.

Kartkę miesięczną regularnie nadsyłało poza sekcjami kleryckimi 320 członków, czyli 70% członków. Inni nadsyłali nie regularnie.

Zebrania odbywały się w 9 diecezjach, czyli 65% diecezji, w których funkcjonowała Unia Ap. W tych samych diecezjach odbywały się zebrania zarządów. W innych diecezjach istniała Unia Ap. bez zebrań.

Rekolekcje miesięczne odprawiała Unia Ap. w 6-ciu diecezjach.

Wydawano drukiem coś z zakresu Unii Ap. w 6-ciu diecezjach.

Biuletyny do członków rozsyłała Unia Ap. w jednej diecezji.

Sekcje kleryckie w Seminariach prowadzili Ojcowie duchowni, z wyjątkiem jednej diecezji, w której sekcję klerycką prowadził Dyrektor Diecezjalny, który nie jest Ojcem duchownym w Seminarium.

Naszego organu — L'Union Apostolique prenumerowano w 3 diecezjach 13 egzemplarzy. Jedna diecezja w ostatnim czasie poprosiła Centralę o zaprenumerowanie 2 egzemplarzy.

Składki członkowskie płacili członkowie w 8 diecezjach. Składka roczna wahała się od 2 do 6 złotych. W niektórych diecezjach różniczkowano składki: inaczej płacili wikariusze, inaczej — profesorowie, inaczej proboszczowie. Największy budżet według sprawozdań nadesłanych wynosił 295 zł. 90 gr., najmniejszy 8 zł.

We wszystkich diecezjach łącznie w roku sprawozdawczym zebrano 828 zł. 05 gr. Wydano na potrzeby własne 872 zł. 79 gr. Do Centrali w Płocku przysłano według sprawozdań 270 zł. Jedna diecezja wysłała do Centrali w Paryżu — 17 zł. 10 gr. Wobec salda z innych lat o deficycie sprawozdania nic nie mówią.

Centrala w ciągu roku sprawozdawczego wysłała kilkaset korespondencji; wydała i rozesłała do członków 6 enuncjacji ideowych.

Wydała na potrzeby członków regułę, dyplomy członkowskie i modlitwę organizacyjną.

Dyrektor diecezjalny odwiedził i zwizytował Unię Ap. w 8-iu diecezjach.

Pozatym w roku sprawozdawczym odbył się w Warszawie dnia 22 czerwca jednodniowy kurs dla członków i gości, na którym ogłoszono 4 referaty z dyskusją. Uczestników było 50.

W pierwszej połowie lipca 1937 r. odbyły się 8-mio dniowe rekolekcje w Częstochowie na Jasnej Górze. Rekolektantów było 26

Dyrektor Krajowy Unii Apostolskiej
† Leon Wetmański, bp. sufr. plocki.

8 dniowe rekolekcje dla kapłanów w Częstochowie.

Dyrektor Krajowy Unii Apostolskiej w Polsce, J.E. Biskup Leon Wetmański, sufragan plocki, komunikuje, że w początkach lipca r.b. odbędą się w Częstochowie 8 dniowe rekolekcje dla kapłanów, członków Unii Apostolskiej, i w ogóle dla kapłanów chcących odprawić dłuższe rekolekcje.

Ze wspomnień pośmiertnych ks. proboszcza Jana Hegiera.

W sobotę, dn. 23 kwietnia b. r., o godz. 14.15 zmarł, opatrzony ś. Sakramentami, proboszcz w Łomazach ks. Jan Hegier. Urodził się w parafii Międzyrzec dn. 21 stycznia 1874 roku, Seminarium Duchowne ukończył w Lublinie w r. 1898, proboszczem w Łomazach zamianowany został przez władzę diecezjalną podlaską w r. 1926.

Praca jego kapłańska przypada na czas, kiedy rozdarta Ojczyzna nasza i w niewolę podbita specjalnie potrzebowała, by stanowiska odpowiedzialne obejmowali ludzie o wysokim męstwie, stanowczości, z zaparciem się siebie, nie idący na żadne kompromisy. Takim odpowiedzialnym stanowiskiem jest zawsze służba Bogu w kapłaństwie Chrystusowym, a tymbardziej wysoce odpowiedzialnym było stanowisko kapłana-Polaka w czasach niewoli. O Kościół, o kapłaństwo Chrystusowe, o symboliczną Łódź Piotrową rozbijały się wszelkie zakusy nieprzyjacielskie, dążące do zatarcia w historii śladów, że istniał dzielny, bohaterski, zawsze Bogu wierny naród polski. To też Bóg, który Opatrznością swoją chciał wyrwać wierny Mu lud z niewoli, wzbudzał dzielne, stalowe charaktery, które na stanowiskach im powierzonych i wiarę Chrystusową podtrzymywali w narodzie i Polskę orężem słowa i czynu wiedli ku niepodległości. Takim szermierzem, żołnierzem Boga i Ojczyzny był ś. p. ks. Jan Hegier.

Człowiek nie idący na żadne kompromisy, umiejący w fałszu widzieć tylko fałsz, a poznawszy prawdę i ukochawszy ją, jasno ją głosił, nie lękając się nigdy konsekwencji od tych, którzy prawdy nie lubili. Prawda, a z nią otwartość, to nieodłączne siostry ś. p. ks. Jana Hegiera. Kto się tylko zdała przyglądał Jego życiu, lub od ludzi złej woli zasięgał o Nim wiadomości, wyrobił sobie pogląd, iż był to człowiek zimny, surowy. Tak o nim mówili pseudowykształceni i pseudopatrioci. Ale kto go poznał bliżej, mógł z jego życia, niby z księgi mądrości, czytać wskazówki potrzebne kapłanowi i Polakowi.

Pozornie go znający trzymali się odeń zdaleka, chwiejnie stronili zupełnie od niego. Nie otrzymywał tym samym poklasków, lecz on o to najmniej dbał. Słusznie więc podczas eksportacji zwłok do kościoła w przemówieniu swoim powiedział proboszcz z Woskreszowic, ks. Feliks Wajszczuk: „ś. p. ks. Jan Hegier, wasz proboszcz, widząc, jak wielką odpowiedzialność wziął przed Bogiem za dusze wasze, wiódł was ku prawdzie, nie szczędząc surowych przestróg. Dlatego może nie zawsze był przez was dobrze rozumiany”.

Istotnie ś. p. ks. Jan Hegier miał opinię człowieka surowego. Ale zwykle tak bywa, że kto jest surowym dla siebie, kto ujawszy się pługą, nie spogląda poza siebie, kto nie chce życia zbyć tylko, ten nie będzie obojętny dla opieszających, dla tych, którzy chcą służyć Bogu i mamonie, dla tych, którzy dobro osobiste przenoszą nad dobro ogólne. Ś. p. ks. Jan Hegier na każdym mu powierzonym stanowisku był rycerzem, nie cofającym się z pola walki. Czy to kleryk, czy wikariusz, czy też proboszcz zawsze mężny duchem, choć słaby, chorowity na ciele.

Nie dużo wiadano za życia o jego pracy, a jednak aż dziwi wszystkich, szczególnie tych, którzy dźwigali z gruzów parafię, że tak wątpliwie człowiek, mógł dużo zdziałać dla Kościoła. Pierwszym jego probostwem była parafia Jeleniec. Później objął stanowisko proboszcza w Kopciach. Tam wybudował i nakrył dachem piękny kościół murowany. Nie zdążył go wykończyć, a już władza diecezjalna przymusza go do kończenia budowy kościoła, plebanii i budynków ekonomicznych w parafii Łomazy. W Łomazach zakupił częściowo z ofiar parafian, a częściowo ze swoich funduszy dwa ołtarze, chrzcielnicę, ambonę w stylu gotyckim, dzwony i wiele innych sprzętów, szat i naczyń liturgicznych. Odbudował spaloną i przez grzyb zjedzoną plebanię. Wystawił z własnych funduszy wikariat z salą parafialną i wznosił budynki ekonomiczne. Doceniał również wartość Akcji Katolickiej. Jego Stowarzyszenie Młodzieży, to chluba dekanatu białskiego. O sumienności jego i skrupulatności i prowadzeniu ksiąg i rachunków kościelnych mogli się przekonać świadkowie jego pogrzebu. Pozostawił wszystko w widocznym i niezwykłym ładzie. Gdziekolwiek i do czegokolwiek przyłożył swojego niezwykłego umysłu i praktyczności, będzie pożyteczne po długie lata jego następcom i parafianom.

Śmiało można powiedzieć, że żaden ofiarowany grosz nie poszedł na marne. Młodzi kapłani czerpali u niego rady i wskazówki, cenili jego umysł, prawy charakter i praktyczność. To też, gdy zamknął na wieki oczy, zgromadziło się przy jego trumnie aż 31 kapłanów. Byli tam jego koledzy w liczbie 3-ch z diecezji lubelskiej. Jeden

z nich ks. profesor prałat Krasuski w dniu pogrzebu, t. j. 25 kwietnia b. r. żegnał go z ambony na wieczny spoczynek. Był tam jego kolega ks. kanonik Olędzki ze Zbuczyna, który celebrował główne nabożeństwo — inni kapłani od wczesnego rana we Mszach świętych polecili Bogu duszę Zmarłego. Przybył również na pogrzeb ks. Wilde, kanonik i prałat z Parczewa. Podążyli, by go pożegnać księża z dekanatu wisznickiego na czele z dziekanem ks. Turskim, księża z dekanatu terespolskiego, przedstawiciele dekanatu międzyrzeckiego z dziekanem ks. Nowkiem. Był ksiądz z dekanatu stężyckiego. Nie brakło również jego wikariuszów i księży, których szczególnie kochał. Zaś księża dekanatu bialskiego, prawie że w komplecie, na czele z ks. dziekanem i kanonikiem Ginalskim odprowadzili drogiego im zmarłego ze smutkiem i przygnębieniem na wieczny spoczynek. Przy kapliczce po raz ostatni pożegnał zmarłego ks. Weiss. Poza duchowieństwem, licznie zebranych, towarzyszyły szczątkom Zmarłego wszystkie dzieci szkolne z Łomaz, z całym gronem nauczycielskim, ze sztandarem spowitym kirem. Za nimi podążyły wszystkie organizacje katolickie: Młodzież katolicka żeńska ze sztandarem i wieńcem pięknym, Tercjarstwo, Straż honorowa, Bractwo Najświętszego Sakramentu, Bractwo Różańcowe ze sztandarami i światłem. Byli również i Harcerze, którzy chcieli odprowadzić po raz ostatni swojego kapelana. Delegacja Wyznania Mojżeszowego postępowała z wieńcem za trumną, za rodziną Zmarłego. O godzinie 14-ej dn. 25.IV b. r. samochód pogrzebowy od przydrożnej kapliczki zabrał trumnę ze zwłokami ś. p. ks. Jana Hegiera i odwiózł na cmentarz międzyrzecki do grobu rodzinnego. Razem ze zwłokami pojechali do Międzyrzecza ci, którzy bliżej żyli ze Zmarłym — rodzina i paru księży. Zebrana rzesza, w liczbie około 3000 ludzi pieśnią „Witaj Królowo” poleciła Matce Bożej, Orędownicze wiernego syna, dzielnego wodza ziemi Podlaskiej.

Ks. Walenty Jankowski.

Biała-Wola, dn. 26.IV 1938 r.

Florencja — miasto kwiatów i jedności!

Florencja pod względem ilości mieszkańców, uprzemysłowienia, piękności i bogactw, wcale nie należy do miast pierwszorzędnych — a jednak w dziejach Italii, po Rzymie — zajęła i nadal zajmuje pierwsze miejsce i zupełnie słusznie. Czemu to przypisać? Potęgę ducha florentczyków i ich tytanicznym wysiłkom, zmierzającym do scalenia i zjednoczenia narodu włoskiego w jedno potężne państwo, poświęcając nawet dla tej idei swą niezależność polityczną.

Florencja na każdym cudzoziemcu zostawia swoje charakterystyczne piętno i nie dające się opisać wrażenie. Każdy bowiem tutaj czuje się swobodnie, widzi się oblicza tylko pogodne, prostota, serdeczność i gościnność mieszkańców idą w parze z ich wysoką — kulturalną stopą życiową. Widać odrazu, na pierwszy rzut oka — wiekową pracę i wysiłki Medyceuszów w każdej dziedzinie życia Flo-

rencji, i to właśnie wpłynęło na mieszkańców kwitnącego miasta, że są tak głęboko i szczerze przywiązani do Kościoła katolickiego, owszem przodują w dziele unijnym!

Tak było kiedyś — gdy się odbywał XVII Sobór powszechny we Florencji, tak jest i dzisiaj, gdy wypadło obchodzić 500-letnią rocznicę tego wielkiego faktu w dziejach Kościoła katolickiego.

Florencja szeroko otwarła swe bratnie ramiona dla wszystkich, którzy w jej progi przybyli, aby obchodzić V Tydzień Orientalny w dniach od 27 kwietnia do 1-go maja r. b., który wziął sobie za zadanie specjalne — uczczenie faktu, jakim aż po dzień dzisiejszy, słuszenie Kościół chlubi się, Florencja nigdy go zapomnieć nie może, a dzisiaj bardziej niż kiedy indziej — stawia nam przed oczy: miejsca, osoby, pamiątki i okoliczności, w których nastąpił pamiętny 5-ty lipca 1439 r. — pojednanie Wschodu z Zachodem.

Tyle wysiłków trzeba było podjąć, tyle wieków trzeba było czekać na ten historyczny fakt, na owa upragnioną Unię, mimo że Wschód i Zachód należą do tej samej wielkiej rodziny — żyjącej Jezusem Chrystusem; że mają jedną i tę samą wiarę, Najświętszą Eucharystię, Kapłaństwo, też same Sakramenty św., że Matką Wschodu jak i Zachodu jest N. Maria Panna, że tenże sam Duch św. i Bóg Ojciec. Jesteśmy dziećmi jednego Ojca i jednej Matki; w żyłach Wschodu i Zachodu płynie też sama krew chrześcijańska, jedynie wiekowa nieufność, wzajemne uprzedzenie, brak obopólnego wyrozumienia — stworzył w rodzinie Chrystusowej sztuczny przedział, dzieląc Wschód od Zachodu.

Ale tak jak 500 lat temu odrzucono od siebie wszelkie uprzedzenia i podano sobie dłonie w uścisku braterskim, tak i dzisiaj Kościół katolicki do V Tygodnia Orientalnego przykładą wielką nadzieję, a ustawicznie modląc się, prosi o połączenie członków rozdartej rodziny namiętnymi walkami — Wschodu i Zachodu.

W wielkim tym dziele zjednoczenia Kościołów przypadł znów zaszczytny udział nie komu innemu — tylko Florencji, miastu jedności! Szczęśliwe miasto, szczęśliwi mieszkańcy, których wysiłki dla bratniej miłości nie pozostaną bez echa. Ojciec św. Pius XI przez JE. Ks. Kard. Pacellego, przesłał list do Arcybiskupa Florencji z racji otwarcia V Tygodnia Orientalnego i między innymi tak się wyraża o zadaniach Florencji:

„Szczęśliwa Florencja z powodu takiej uroczystości, albowiem i w chwalebnej przeszłości swej — dała dowody głębokiego zrozumienia dla sprawy unijnej, od której uzależnione są szczęśliwość i odrodzenie duchowe licznych i wielkich narodów”.

Podobne dowody uznania dla Florencji, wyraził JE. Ks. Kard. Tisserant w swej hołdowniczej depeszy: „Metropolia — w której wszystko mówi o chwale prawie 2000 lat istnienia Kościoła i gdzie wszystkie świadectwa życia katolickiego znalazły cudowne odbicie i wyraz w rodzimej sztuce”.

Florencja zatem jest symbolem jedności między Wschodem i Zachodem i takąż pragnie pozostać nadal, spełniając wielką misję dzie-

jową, czego dała dowody w ostatnich uroczystościach V Tygodnia Orientalnego.

Program V Tygodnia Orientalnego był bardzo bogaty i urozmaicony, a całość przepojona prawdą i miłością. Inaczej być nie mogło, albowiem to było życzeniem Papieża Piusa XI.

Patronami V Tygodnia Orientalnego byli: N. Maria Panna i św. Jan Chryzostom.

Tematem ogólnym: Sobór Florencki.

Motto: W prawdzie i miłości.

Uroczystości florenckie zatem trwały od 27 kwietnia, godz. 6 w., do dnia 1 maja godz. 2 po poł.

Florencja, 27 kwietnia.

Miasto przybrało wygląd odświętny i bardzo uroczysty — nastrojowy. Przybrane w sztandary papieskie i narodowe, kwiaty i kościerce, a przy rzesistej iluminacji, przedstawiało sobą majestatyczne wrażenie. Naród w wąskich, średniowiecznych ulicach tłoczył się, śpiesząc na rozpoczęcie V Tygodnia Orientalnego w historycznej Badii, położonej vis-à-vis Muzeum Narodowego, na ulicy Proconsolo.

Badia — jest to stary kościół, ufundowany w drugiej połowie X w. przez niejaką Willa, matkę hrabiego Hugona. Kościół aż do chwili obecnej przechodził różne zmienne koleje, jednak pierwotny swój wygląd zachował doskonale. Wnętrze kościoła zdobią obrazy sławnych malarzy włoskich, wystarczy wspomnieć: Mino da Fiesole, Segaloni i inni. Tuż obok wznosi się przepiękna dzwonnica z XIV w.

Badia — odegrała niepoślednią rolę w życiu religijnym Florencji — mieście świętych Gwalberta i Antonina, dlatego i V Tydzień Orientalny miał tu swoją inaugurację.

Kościół za mały, żeby mógł pokusić się o pomieszczenie wszystkich przybyłych w swych murach, dlatego (w porównaniu z obecnymi) garstka mała weszła do wnętrza, a reszta stała w krużganku i w olbrzymim dziedzińcu. Weszli Kardynałowie: Ludwik Lavitrano, Arcybiskup Palermo i Dalla Costa, Arcybiskup Florencji, poprzedzani przez Arcybiskupów, Biskupów, kler zakonny i świecki różnych obrządków. Dalej reprezentowane były: królowa włoska, władze miejscowe, uczelnie średnie i wyższe, oraz wojsko.

Po zajęciu miejsc w prezbiterium przez kler i przedstawicieli władz, punktualnie o 6-tej wieczorem, alumni miejscowego seminarium odśpiewali powitalny hymn po grecku „Policronion”, a po nim zaintonowano Veni Creator Spiritus — śpiewany przez cały kościół, wypełniony po brzegi.

Po hymnie na trybunie mówców ukazał się Kard. Dalla Costa, aby powitać uczestników V Tygodnia Orientalnego. Mówił długo, ale pięknie, z patosem i lekkością wypowiedzenia myśli, znużyć nie mógł. Nawiązał do 6 lipca 1439 r., kiedy to przy olbrzymim udziale greków i łacinników, w katedrze florenckiej ogłoszony został dekret o jedno-

ści Kościołów wschodniego z zachodnim. A w tym dziele ogromne zasługi mają: Papież Eugeniusz IV, Kuźma Medyceusz, Kard. Juliusz Cesarini, Jan Terracremata, Mikołaj Albergati, Tomasz Parentucelli przyszły Papież Mikołaj V, Ambroży Traversari, Izidor metrop. kijowski, Bessarion, metrop. Trapezuntu, wszyscy dobrze zasłużeni Kościołowi katolickiemu.

V Tydzień Orientalny — to dni nieustannej modlitwy, nauki i uroczystych nabożeństw, przez które mają uczestnicy wyprosić łaskę u Ducha św. powrotu na łono Kościoła dla tych, którzy byli wielką nadzieją i dla Soboru Florenckiego.

V Tydzień cudownie odpowiada duchowi Ewangelii, dążeniom Kościoła św. i wysiłkom Papieży, dlatego wszyscy są powołani do uczestnictwa w tym wielkim dziele Bożym. Strata jednego syna sprawia matce ranę nigdy niezagojoną. Oto obraz Kościoła, który nie przestanie płakać dotąd nad straconym Wschodem, aż znów wróci na łono prawdziwej swej Matki — Kościoła Rzymsko-katolickiego. Kościół ustawicznie pracuje nad dziełem zjednoczenia, wystarczy rzucić okiem na karty dziejów Kościoła, aby się przekonać o prawdziwości tego twierdzenia. Na każdym kroku przeliczne czyny Stolicy Apostolskiej na rzecz Wschodu: przemówienia, encykliki, zakładanie seminariów, dzieła miłosierdzia, Akcja Katolicka i wiele innych podobnych dzieł, zmierzających do podania ręki na zgodę.

V Tydzień ma zadość uczynić woli i sercu Piusa XI. Ma to być czas poświęcony na modlitwę i poważne studia nad Wschodem, aby bliżej wzajemnie się poznać, przez poznanie się pokochać, a przez miłość się zjednoczyć w Jezusie Chrystusie. Weselić się z radującymi — płakać z płaczącymi, a nawet płakać za tymi, którzy nie płaczą, bowiem łzy są skutecznym środkiem — dla powstania wielu z upadku! Szaty Chrystusa ukrzyżowanego nie zostały podzielone — całe, według św. Cypriana oznacza to jedność Kościoła! Zatem i Kościół winien być jeden — a nie liczne.

V Tydzień Orientalny we Florencji nastąpił z kolei po Palermo, Syrakuzach, Wenecji i Bari. Lecz różni się od poprzednich tym, że żadne z wyżej wymienionych miast nie miało tego szczęścia i tylu zasług dla Kościoła — co Florencja.

Z miłością i prawdą rozpoczyna swe prace V Tydzień Orientalny. Cały Kościół się cieszy, Papież błogosławi tym zbożnym poczynaniom. Ogień miłości niech zespoli serca wszystkich dla chrześcijańskiego Wschodu „*veritatem in charitate facientes*”. Idźcie za prawdą, wyznawajcie prawdę, ale w miłości! Taka tylko miłość zdolna jest przebaczyć błędy przeszłości, ona jedynie może wprowadzić upragnioną jedność Kościoła! Kochaj Boga jak Ojca, a Kościół jak Matkę!

Skończył, przedostatnie zaś słowa długo jeszcze wibrowały w powietrzu, odbijały się jeszcze o filary, obite karmazynem i jakby głębiej chciały się wdrzeć do serca zasłuchanych, wypisując tam melodyjnym tonem mówcy słowa: w miłości i prawdzie niech się zbliża Zachód do Wschodu, a Wschód do Zachodu!

Po przemówieniu biskup sufragan miejscowy udzielił błogosławieństwa Najświętszym Sakramentem, odmówiono wspólnie modlitwę za Wschód chrześcijański i w ten sposób nastąpiło uroczyste otwarcie V Tygodnia Orientalnego.

28 kwietnia.

O 10-tej i pół, w przepięknej bazylice N. Marii Panny Nowej, odprawił pontyfikalną liturgię Józef Perniciaro, Biskup diecezji Piana, w obrządku wschodnim, z udziałem kleru wschodniego i chóru alumnów seminarium florenckiego.

Kościół N. M. P. Nowej jest zbudowany przez niejakiego Folco Portinari, ojca Beatriczy, unieśmiertelnionej przez miłość Dantego. W różnych czasach przechodził zmiany, jednak z posiadania prawnych właścicieli, t. j. OO. Dominikanów, nie wyszedł nigdy i do dnia dzisiejszego zostaje. Kościół N. M. P. Nowej służył za miejsce pobytu Papieżowi Eugeniuszowi IV z całym dworem podczas obrad Soboru Florenckiego. Tutaj się odbywały wszystkie sesje publiczne Greków z łacinnikami, aż ostatecznie doszło do zgody w dniu 6 lipca 1439 r. Benedykt XV kościół N. M. P. Nowej podniósł do godności bazyliki mniejszej, dla zaznaczenia — jak wielką rolę odegrała w okresie Soboru Powszechnego XVII. Na szczególną uwagę zasługuje dziedziniec, otoczony kolumnadą i jest tak wielki, że pomieścić może kilkadziesiąt tysięcy ludzi.

Bazylika zmieniła swój wewnętrzny wygląd, urządzono na przedce ołtarz wschodni (z ikonostasem i carskimi wrotami), cały przybrany kwiatami, sztandarami i czerwoną draperią.

Liturgia trwała około 2-ch godzin, ale nikt nie czuł znużenia, bo obrzędy wschodnie są pełne majestatu, powagi i namaszczenia, a chór alumnów dokładał tyle starań, żeby podnieść urok nabożeństwa.

O 16-tej i pół w Badii odbyło się pierwsze posiedzenie naukowe, przy wypełnionej po brzegi sali zainteresowanymi i ciekawskimi. Referaty poprzedziło przemówienie M. Mimmi, Arcybiskupa Bari. We wstępie powitał w serdecznych słowach zgromadzonych, a całość swego wystąpienia ujął w trzy słowa: smutek, miłość i nadzieja.

Smutek — albowiem Kościół Chrystusowy jest podzielony. Wdarły się doń sekty i gorszyście, ten smutny stan muszą mieć uczestnicy na uwadze.

Miłość — okazać ją należy więcej dzisiaj, niż kiedy indziej, a zwłaszcza braciom naszym wschodnim, oddalonym od prawdziwej Matki — Kościoła katolickiego. Tylko miłość Chrystusowa zdolna jest przebaczyć i nie pamiętać uraz i błędów, popełnionych w przeszłości dziejowej. I jeśli aż tyle dzisiaj cierpi Kościół w różnych krajach, to robi to jedynie z uwagi na dobro dusz i miłości ku nim. Przez krzyż, cierpienie i osobistą pracę prowadzi Bóg dusze do siebie. Dlatego wytrwałość, a nie rozpacz, nadzieja, a nie małoduszność mają nam przyświecać w walce życiowej.

Nadzieja — utrzyma nas w wysiłkach i pracy dla dobra braci naszych; nadzieja — daje potężnego bodźca do ściślejszego jednoczenia się katolików, przeciw wspólnemu wrogowi.

Dzisiaj — jeszcze nasze Tygodnie Orientalne są rozmowami z samymi sobą, lecz bliski jest dzień, miejmy nadzieję — kiedy się rozpoczną rozmowy z braćmi wschodnimi, rozmowy, które przez prawdę i miłość — doprowadzą do jedności serc, a później umysłów!

V Tydzień Orientalny we Florencji będzie kamieniem węgielnym pod drogę unijną, na przestrzeni której dokona się powrót Wschodu! Burzą oklasków nagrodzono serdeczne przemówienie.

Pierwszy referat p. t. „Prace w dniach Soboru Florenckiego” był prof. seminarium florenckiego, Emiliana Sanesi. Materiał był suchy i miejscami nawet nurzył, jednak dostatecznie uwypuklił atmosferę i ducha, w jakim odbywały się posiedzenia i dysputy; przedstawił trudności każdej ze stron, a zwłaszcza stanowisko niezmordowanego w pracy Papieża Eugeniusza IV, aby tylko dzieło rozpoczęte doprowadzić do końca. Aż nareszcie nadszedł 6 lipca 1439 r. odczytano dekret Eugeniusza IV „Radują się niebios” w katedrze po grecku i łacinie. Wzajemna radość napęłniła serca uczestników, podawano sobie pocałunek pokoju na znak zgody i upragnionej jedności. Na prośby też mieszkańców Florencji, Papież Eugeniusz IV doroczne święto M. Boskiej del Fiore (Kwiatów), obchodzone dotąd zawsze 25 marca, przeniósł na dzień 6 lipca.

Oklaskiwano prelegenta dlatego, że skończył.

Po nim Arcybiskup Bari odczytał depezę hołdowniczą do Ojca św., którą uczestnicy V Tygodnia Orientalnego przesyłają, oraz przeczytał nadesłane.

Drugi referat p. t. „Kwestie dogmatyczne na Soborze Florenckim” miał znany już szerokiemu ogółowi z głębokiej swej wiedzy nad Wschodem chrześcijańskim, O. M. Gordillo, vice-rektor Instytutu Orientalnego. Mówił z taką znajomością rzeczy, przekonaniem, zapalem i łatwością słowa, że można było usłyszeć przelatującą muchę w powietrzu. Do przekonania mógł trafić i profanom!

Udowadniał, że dzieło Soboru Florenckiego — to dzieło uniwersalne, albowiem prace Soboru szły po linii wykazania, iż między wiarą Wschodu i Zachodu nie ma istotnych różnic. W zupełności cel swych wysiłków osiągnął biorąc za fundament dzieła św. Jana Damascyńskiego i św. Tomasza z Akwinu.

Po referacie uczestnicy udali się do katedry na zakończenie dnia. W pół do siódmej było już, gdy rozpoczęto Litanię do WW. ŚŚ., a po niej ks. St. Battistelli, Biskup Savony — wygłosił krótkie i treściwe przemówienie p. t. „św. Jan Chryzostom Doktor Kościoła Wschodniego”. Żywo i barwnie nakreślił sylwetkę tego uczonego i świętego, na tle swej epoki i znaczenie jego w czasach dzisiejszych, zwłaszcza w obecnej chwili. Błogosławieństwem NN. Sakramentem i modlitwą za Wschód — zakończono poważną stronę programu dnia.

Natomiast o 9-ej wieczorem w sali pałacu Pucci, ks. prałat Si-piagin, miał dla ogólnego wytchnienia i urozmaicenia mijającego dnia

— konferencję z przezroczami p. t. „Ikonoografia Mariańska na Wschodzie”.

Na „obrazki” wszyscy są ciekawi, stąd zrozumiały tłok; po drugie, profesor Sipiagin od szeregu już lat ma tutaj opinię urobioną, jako znawca tego przedmiotu i doskonały mówca. Ileż scen humorystycznych opowiedział zebranym z życia malarzy po to, by wysłuchać statystyki i poważnych miejsc omawianego zagadnienia!

Wyliczył przeszło 240 obrazów M. Boskiej, cudami słynących. Pokazał główne typy obrazków M. Boskiej w Bizancjum i Rosji z tych zaś te, które są wspólne na Wschodzie i na Zachodzie — oraz te, które są właściwe tylko Wschodowi! Najciekawsze były te obrazy, na których M. Boska jest wyobrażona jako Opiekunka zakonników i jako Królowa, w stroju królewskim. Kończąc, wyraził wdzięczność narodowi włoskiemu, że zachował tyle drogich i wielkich pamiątek dla Wschodu tyjących się kultu, co niewątpliwie przyczyni się do odrodzenia religijnego kraju, w którym jeszcze dzisiaj panuje bolszewicka gwiazda; w kraju, w którym powiewa czerwony sztandar z sierpem i młotem, a mówiący: ogień raz zapalony — nie zgaśnie, dopóki nie wypali doszczętnie znamienia chrystianizmu.

Oklaskom nie było końca, ale koniec końcem musiano się rozzejść wobec późnej pory.

29 kwietnia.

Na godzinę jeszcze przed rozpoczęciem nabożeństwa w obrządku etiopskim, bazylika OO. Dominikanów była zapelniona. Wielu nigdy nie widziało, stąd ciekawość! Liturgia rozpoczęła się o 9-tej z udziałem kleru z klasztoru Kasamara. W czasie nabożeństwa „ciekawscy” ciągle się pytali: co to jest? co oznacza ten lub ów znak? i t. d. Wśród tej powodzi pytań i dociekań, dały się słyszeć później i sady dość śmiałe np. nabożeństwo ich — to ciągła procesja z krzyżem w około ołtarza, a śpiewy — to istne wrzaski murzyńskie, heder żydowski!

Jeżeli się nie zna ducha liturgii, języka i ceremonii — nie zachwyci się z pewnością człowiek żadnym nabożeństwem, owszem dojdzie do tych samych wniosków i to, co jest naprawdę wielkie i piękne, może się wydać niejednemu śmieszne i nudne. Jak nasze nabożeństwa nie na wszystkich jednakowy urok wywierają, tak nabożeństwo w innym obrządku, odmiennie może podzielać na wyznawców naszego obrządku. Jednak bezsprzecznie, duch liturgii, ceremonie, szaty i śpiew są bardzo głębokie, poważne, pełne namaszczenia i naprawdę imponujące. Wschód jest daleko więcej konserwatywny w zwyczajach i w całym swym duchu, niż Zachód, a przez to ma więcej prostoty i zbliża nas bardziej do czasów pierwotnego Kościoła, do czasów apostołskich!

O 10-tej i pół, zaraz po nabożeństwie etiopskim, pontyfikalną liturgię w rycie bizantyńsko-słowiańskim, odprawił Biskup Evreinov z Rzymu, z udziałem alumnów „Russicum” i Kolegium ukraińskiego.

Po obiedzie zaś, zwiedzano wystawę pamiątek po Soborze Florenckim, urządzoną staraniem Komitetu V Tygodnia Orientalnego

w sali Biblioteki Laurencjana. Zgromadzono bardzo pokaźną liczbę różnych dokumentów papieskich, cesarskich i osób, biorących wówczas udział w Soborze. Uwagę wszystkich zwracał autentyczny dokument z 6 lipca 1439 r., którym przypieczętowano zgodę Kościołów: Wschodniego z Zachodnim.

Jeszcze jedno się nie skończyło, gdy trzeba było biec z wywieszonym językiem na brodę do Badii, celem wzięcia udziału w konferencji o godz. 3-ej. Mówił ks. Dominik Pančera na temat: „Chrześcijański Wschód a katolicy Zachodu”.

Mówca znany jest z gadulstwa! mówi długo, a przy tym nudnie. Wszystko poruszy, co mu tylko wleci w danym momencie. Wrażenie jest zawsze wręcz przeciwne od zamierzonego. Ręce w kieszeni, wyjmuję wtedy tylko, gdy wypada zaimponować gestem, prztyknąć palcami, wykręcić młynka lub wykonać jakiś inny odruch mniej właściwy! Operował ogólnikami i komunałami aż do śmiertelnego zaudzenia! Koniec tylko rychły mógł uwolnić od naciągniętej rozpacz — atmosfery! Wyjątkowa okazja do bohaterstwa. Hasło zbrój się! (ale w cierpliwość), żebyś nie usnął, nie ziewnął — znalazło się w ustach życzliwych przyjaciół.

Prawda, że skończył! Prawda, że skończyć musiał przecież wrzecie! Nie ma wątpliwości, że go oklaskiwano, ale najprawdziwszym jest i to, że na takich oratorów chyba jeszcze za wcześniej, że zgłodniałe rzesze słuchaczy pragną czegoś wręcz przeciwnego. Było to ogólne „uprzedzenie” oraz życzenie, kierowane pod adresem prelegenta, „aby już więcej nie...”.

Krótką przerwą, wystarczającą, aby odsapnąć, przewietrzyć się, ochłonać z wrażenia i nastroić się do tych, którzy za chwilę mieli mówić, nawiasem wspominając, są znani i godnie reprezentują swoją osobowość naukową.

Jest już 16-ta i pół. Na sali prawie wszyscy. Wchodzi ks. Paweł Poppalardo — konsultor Kongregacji Wschodniej, który z właściwą sobie werwą i znajomością rzeczy, rozpoczął mówić na temat: „Tło historyczne i wielkie osoby Soboru Florenckiego”. Jeszcze od czasu do czasu kłapną drzwi, potrąci ktoś o stojące krzesło, ale powoli zalega cisza i słychać tylko donośny głos z katedry mówcy.

Można było na sali dostrzec teraz coraz nowsze, świeższe oblicza, a pod koniec zjawiały się nawet całe grupy.

Mówca rozpoczął od tego, jak Kościół w zaraniach swego istnienia i dzisiaj też, przejęty jest misją Apostolską — niosąc Boskie światło w różne kraje, do różnych narodów. Ile prób podjął aż do czasów Soboru Florenckiego dla połączenia Wschodu z Kościołem Rzymskim. Nakreślił warunki Kościoła katolickiego w okresie Soboru Florenckiego, a były bardzo niekorzystne; nie lepiej też było i w Bizancjum, zagrożonym poważnie przez Turków. Jeżeli mimo to doszło do zgody, należy przede wszystkim zawdzięczać dużym wewnętrznym zmianom, jakie przeszedł już Kościół Wschodni i tytanicznym wysiłkom: Papieża Eugeniusza IV, Kardynałów Cezariniego, Bessariona i Izydora oraz tylu innym wielkim osobom XVII Soboru Powszechnego, którzy docenili ważność i doniosłość chwili ówczesnej.

Zakończył słowami: „Chociaż Unia Florencka trwała tak krótko, aż za krótko w stosunku do wysiłków i pracy nad nią — jednak słowo i przykład miłości nigdy nie pozostaną bez wpływu — nie będą stracone“!

Po nim na widowni ukazał się poważny i pełen spokoju prelegent O. Seweryn Salaville -- Asumpcjonista. Ukazanie się jego, wzbudziło huragan oklasków, bowiem nazwisko jego jest dzisiaj w świecie naukowym powagą pierwszorzędą, w zakresie badań nad Wschodem chrześcijańskim. Temat referatu: „Ormianie, Syryjczycy, Kopci i Abisyńczycy na Soborze Florenckim“.

Całość znakomicie ujęta i wypowiedziana, nie będzie przesady, jeżeli powiem, że był atrakcją V Tygodnia Orientalnego we Florencji. Powaga jego jest taka, że wystarczy zobaczyć jego nazwisko na liście mówców, nie pytając i nie czytając tytułu referatu.

Treść: XVII Sobór Powszechny zajmował się przede wszystkim Unią z Grekami, a mówiąc ściślej, narodami o rycie bizantyńskim (Grecy, Serbowie, Rumuni, Bułgarowie i Melchici), jednak zainteresowania Soboru szły i dalej, do innych grup wyznaniowych np. Ormian, Syryjczyków, Koptów, Abisyńczyków, Chaldejczyków, Maronitów, I tak, dekret zgody z Ormianami był podpisany i ogłoszony 22 listopada 1439 r. we Florencji. Z Koptami i Abisyńczykami 4-go lutego 1442 r. też we Florencji, z Syryjczykami w 1445 r. w Rzymie; a z Chaldejczykami i Maronitami z Cypru 7-go sierpnia 1445 r. też w Rzymie. Sobór Florencki rozpoczął się w Ferrarze, a faktycznie zakończył się w Rzymie w 1445 roku. O ważności Soboru świadczyć może i to, że na Wschodzie chrześcijańskim inaczej nie nazywają go jak: „Sobór świętej miłości i jedności“ (słowa Patriarchy Ormiańskiego).

Z jego słowem skończyły się posiedzenia dnia, i uczestnicy udali się do katedry, na modlitwy i błogosławieństwo. W czasie nabożeństwa Biskup Sismodi z Ponteruoli, przepięknie mówił na temat: „Kult M. Bożej na Wschodzie“. W krótkich, a nad wyraz serdecznych i dobitnych słowach uwypuklił nabożeństwo, przywiązanie i miłość Wschodu do M. Bożej — w każdej dziedzinie życia ludzkiego. Wschód i Zachód nie mogą sobie tutaj robić żadnych zarzutów, bo są zjednoczeni w kulcie dla N. Marii Panny.

Późnym już wieczorem, bo o 9-ej i pół w starodawnym refektarzu św. Krzyża, wypełnionym po brzegi, odbył się koncert pieśni wschodnich: liturgicznych i ludowych. Wykonawcy — alumni różnych obrządków wschodnich. Bezsprzecznie, Ukraińcy za subtelne wykonanie — otrzymali pierwszeństwo i zasłużone barwa. Z ostatnią piosnką w sercu opuszczano salę, kierując się w stronę, każdy swoją, zasłużonego odpoczynku.

Florencja — 30 kwietnia.

Godzina 9-ta. Bazylika OO. Dominikanów natłoczona! Liturgia w obrządku rumuńsko-bizantyńskim, a po niej pontyfikalna Msza św. w obrządku ormiańskim biskupa Der Abrahamiana. Barwne szaty, poważne ceremonie, wdzierające się do wnętrza na obicie adamasz-

kowe bazyliki — słońce, chmury kadzidła i ujmujący śpiew — nastrojały zebranych do lirycznego ducha Wschodu. Przepiękny jest Kościół katolicki w swej różnorodności obrządków, a przedziwna harmonia i jedność — wśród tej mozaiki.

O 16-ej i pół ostatnie posiedzenia z charakterem naukowym! Pierwszym prelegentem był Dominikanin z Florencji, O. Taurizano, który mając temat: „Znaczenie historyczne Soboru Florenckiego”, mówił raczej wyłącznie o „zasługach zakonu św. Dominika w Soborze Florenckim”. Dlaczego nastąpiło takie nieporozumienie? należy przypuszczać, że wkraść się błąd do programu.

Bardzo szeroko omówił całą historię udziału Dominikanów w Soborze, może aż za szeroko, ale jak to zwykle bywa, każdy jest czuły na punkcie swego gniazda, a zachować granice umiaru i egzaltacji, należy do rzeczy dość na ogół trudnych!

Wreszcie ostatni z mówców, ks. Arystydes Brunello — bardzo ładnie i trafnie ujął swe zagadnienie, mówiąc o „Soborze Florenckim i obecnym ruchu dla Wschodu chrześcijańskiego”. Między innymi: XVII Sobór Powszechny nie należy do faktu historycznego przeszłego, ale jest i pozostanie nadzieją lepszego jutra — w dziele unijnym! On ma być impulsem zorganizowanym do coraz większych wysiłków na tej drodze; ma być celem i ambicją każdego katolika — szerzenie prawdy jedności ale w miłości! Do tego są potrzebne też same trzy drogi, jakimi kroczył do zgody Sobór Florencki, a mianowicie:

- 1) poznanie się wzajemne,
- 2) zrozumienie się i
- 3) pokochanie się przez zjednoczenie.

Dlatego w programie dzisiejszych dążeń do Unii musi mieć szerokie zastosowanie słowo, przykład i modlitwa. Trzeba więcej o tym mówić, pisać, działać, modlić się i kochać! Trzeba urobić atmosferę życzliwą i serdeczną, taką, żeby bracia nasi wschodni zrozumieli, że Unia jest konieczna, że Unia jest potrzebą duszy, że Unia jest dziełem wyłącznie Bożym, a nie polityką, wyrachowaniem, interesem i ambicją osobistą Papieża!

Otrzymał rześiste brawa z powodu głębokich myśli oraz nakreślenia programu w dziele zjednoczeniowym.

Zaraz na trybunie mówców ukazał się JE. Ks. Kard. Lavitrano, aby ostatnim słowem swym zamknąć uroczystości V Tygodnia Orientalnego. Podkreślił między innymi to, że z zamknięciem uroczystości florenckich nie kończy się praca nad Unią. Dzieło jest dopiero rozpoczęte i nie wolno dotąd spocząć, dopóki nie pozyska się Kościoła Wschodniego i wszystkich zbłąkanych.

Prawda, że bardzo małe zrozumienie i zainteresowanie jest dotąd po stronie naszych braci wschodnich tą sprawą, ale nadejdzie chwila z pewnością obfitszej łaski Bożej, a tymczasem trzeba ciągle budować pomost do serc Wschodu, na wzajemnej miłości, życzliwości i modlitwie.

Schizma najpierw weszła do serc, a później dopiero do umysłów, tak samo i powrót musi pójść po tej drodze; trafić tylko do serca, z mózgami będzie łatwiej. Dzisiaj nie tyle jest do Unii przeszkód ze strony dogmatycznej — ile z politycznej, narodowej i egoistycznej. Złota i srebra braciom wschodnim nie damy, ale pracę naszą, miłość i pokój, którego tak są spragnieni — dać możemy i powinniśmy, to zatem niech będzie dążeniem każdego katolika, a Bóg dziełu swemu pobłogosławi! Oddając zaś wszystkich w opiekę N. Marii P., polecał i sprawę Unii tejże Patronce, do której takąż samą miłością pałają, Wschód i Zachód...

Po tych serdecznych i pełnych nadziei słowach Ks. Arcybiskup Mimmi odczytał depeszę Ojca św., że „ciesząc się niezmiernie, błogosławi uczestnikom i zbożnym poczynaniom V Tygodnia Orientalnego” oraz zakomunikował, iż przyszły (VI) Tydzień Orientacyjny odbędzie się w 1940 roku w Genui, na który zaprasza do siebie JE. Ks. Kard. Boetto — Arcybiskup Genui.

O 18-tej i pół wszyscy znaleźli się na nabożeństwie wieczornym, w czasie którego Biskup Fiesole, Giorgis — przemówił na temat: „Eucharystia a jedność Kościołów”. Zasadnicza myśl w przemówieniu: że Eucharystia jest podstawą i źródłem jedności upragnionej przez Kościół i w Niej najwięcej przejawia się miłość dla Chrystusa Eucharystycznego, tak Wschodu jak Zachodu.

Modlitwą za braci wschodnich i błogosławieństwem NN. Sakramentu zakończono ostatni dzień obrad.

Dla urozmaicenia jeszcze raz w refektarzu św. Krzyża popisywały się chóry alumów obrządków wschodnich swymi niewyczerpanymi repertuarami!

Florencja — 1-szy maja.

Niedziela, o 9-tej i pół rozpoczął uroczystą Mszę św. JE. Ks. Kard. Dalla Costa w asyście kleru łacińskiego i wschodniego. Katedra tonęła w świetle, sztandarach papieskich i narodowych włoskich, kilimach i kwiatach. Po Ewangelii, celebrans odczytał depeszę Ojca św. a później wygłosił naukę katechetyczną, nawiązując do wielkich i wspaniałych uroczystości, jakie przeżywała Florencja z racji V Tygodnia Orientalnego. Po skończonej Mszy św. około 12-tej, ruszyła procesja z relikwiami św. Jana Chryzostoma. Procesja swym zewnętrznym wyglądem przypominała historyczną procesję z czasów Soboru Florenckiego, gdy z tejże katedry wyszła ze sztandarami i chorągwiami do bazyliki OO. Dominikanów, a stąd inną drogą — wróciła do katedry. Był to malowniczy i mozaikowy widok. Jedno morze ludzkich głów, bezwładnie zda się poruszających.

Wreszcie katedra, zagrzmiały tysiące głosów i wysuwały się słowo po słowie z dziękczynnego hymnu „Ciebie Boże chwalimy, Ciebie Bogiem wyznajemy!”. Błogosławieństwem relikwiami św. Jana Chryzostoma, Doktora Kościoła Wschodniego, zakończono podniosłe uroczystości florenckie.

Rozjeżdżano się z pewnym żalem, że tak prędko się wszystko skończyło, ale jednocześnie wywożono postanowienie, iż to, co się widziało, słyszało i przeżyło, będzie się realizować w dalszym życiu osobistym; że będzie się żyć i pracować tak, aby nastąpiła jak najprędzej upragniona Unia Kościołów!

Rzym, dnia 8 maja 1938 r.

Auu.

Warunki przyjęcia do Podlaskiego Mniejszego Seminarium Duchownego.

Mniejsze Seminarium ma na celu wychować młodzież na dobrych katolików i dobrych obywateli oraz przygotować ją pod względem naukowym do studiów w Wyższym Seminarium Duchownym lub na wyższych uczelniach. Przy Seminarium istnieje Prywatne Męskie Gimnazjum Biskupie i Liceum Ogólnokształcące — Wydział Klasyczny. Kandydaci, którzy chcą wstąpić do Mniejszego Seminarium, winni nadać do dyrekcji Gimnazjum Biskupiego podanie, własnoręcznie napisany życiorys, metrykę urodzenia, ostatnie świadectwo szkolne, świadectwo szczepienia ospy, zaświadczenie lekarza o stanie zdrowia, opinię ks. proboszcza lub ks. prefekta o rodzicach i prowadzeniu się kandydata oraz taką samą opinię kierownictwa szkoły o zachowaniu się w szkole. Kandydatów przyjmuje się do wszystkich klas z wyjątkiem kl. IV i II licealnej.

Egzaminy wstępne, tak do gimnazjum jak i liceum, odbędą się w 2-ch terminach: w miesiącu czerwcu i na początku września. Kandydaci, którzy nie złożą egzaminu w pierwszym terminie, będą mogli ten sam egzamin powtórzyć w terminie drugim. Zapisy na egzaminy czerwcowe dyrekcja przyjmuje od 1 do 15 czerwca, a na termin wrześniowy od 1 do 20 sierpnia. Kandydaci, którzy do 15 czerwca nie otrzymają jeszcze świadectwa ukończenia szkoły, przedłożą tylko zaświadczenie kierownictwa. W zaświadczeniu powinna być wymieniona klasa, do której kandydat uczęszcza. Świadectwo natomiast przedłożą kandydaci w dniu egzaminów. Przy składaniu podania należy wpłacić 10 zł. za egzamin i 25 gr. za teczkę egzaminacyjną.

Egzaminy. Kandydaci do I kl., którzy posiadają świadectwo ukończenia 6 oddziałów 7-klasowej publicznej szkoły powszechnej lub 6 klas szkoły powszechnej II stopnia, albo wreszcie świadectwo 3-letniej klasy 4-ej I stopnia, składają egzamin piśmienny z języka polskiego i arytmetyki z geometrią — ustny z języka polskiego, geografii i arytmetyki z geometrią z uwzględnieniem wiadomości z historii i przyrody. Wszyscy inni, którzy wymienionych poprzednio świadectw nie posiadają, będą składali egzamin ze wszystkich przedmiotów w za-

kresie 6-ciu oddziałów 7 kl. szkoły powszechnej. Kandydaci do innych klas składają egzamin w zakresie programu klas poprzednich. Uczniów z gimnazjów państwowych lub z prawami państwowymi przyjmuje się na podstawie świadectwa. Kandydatów do I kl. na wydział klasyczny Liceum Ogólnokształcącego przyjmuje się na podstawie świadectwa ukończenia gimnazjum nowego ustroju i egzaminu. Egzamin składa się piśmienny z języka polskiego, a ustny z języka łacińskiego i historii. Egzaminy do Liceum na wydział klasyczny oraz do klasy I, II i III gimnazjalnej odbędą się w drugiej połowie czerwca i przy końcu sierpnia.

Do kl. I gimnazjalnej przyjmuje się kandydatów tylko od 12 do 16 lat życia, a do kl. I licealnej od 16 do 20.

Opłaty. Z nauczania w Gimnazjum i Liceum Biskupim mogą jedynie korzystać alumni zamieszkali w Małym Seminarium. Opłata za naukę i utrzymanie wynosi 550 zł. rocznie (25 zł. za naukę i 30 zł. za utrzymanie miesięcznie). Należność miesięczną reguluje się w pierwszych dniach każdego miesiąca. Miesiąc zaczęty lub niedokończony uważa się za cały. Wysokość opłat, pomimo ustalenia, może być w ciągu roku podwyższona. Oprócz należności za naukę i utrzymanie, wpłaca się co rok, na dzień 1 września, 30 zł. na pomoce naukowe i 6 zł. na fundusz gier i zabaw — nadto 5 zł. miesięcznie na fundusz wycieczkowy. Jeżeli fundusz wycieczkowy w ciągu roku nie zostanie wyczerpany — pozostałość otrzyma wpłacający. Wszelkie inne opłaty zwracane nie będą.

Wyposażenie alumna. Każdy alumn, przyjęty do Seminarium, przywiezie z sobą: poduszkę, 3 poszewki, 3 prześcieradła na łóżko, kołdrę, 3 prześcieradła pod kołdrę, kapę koloru ciemnego na łóżko, dzbanek na wodę, kubek na wodę brudną, 3 ręczniki, grzebień, szczotkę do zębów, mydło, pastę do butów, szczotkę do czyszczenia ubrania, 2 ścierki do ścierania kurzu, 3 koszule, 3 pary kalesonów, 6 par skarpetek, pieniądze na książki, zeszyty i t. p. Łóżko żelazne do użytku, siennik wypchany słomą, umywalnię żelazną z miską do mycia, stoliczek żelazny z półeczkami na każdych dwóch śpiących obok siebie, miskę do mycia nóg daje Seminarium za opłatą 10 zł. rocznie. Na pościeli i bieliźnie należy umieścić inicjały właściciela.

Uwaga. I. Na korespondencję z kancelarią zakładu należy załączać znaczek pocztowy. II. Termin egzaminów wstępnych do gimnazjum i liceum będzie podany w „Głosie Podlaskim”.

Rektor Seminarium i Dyrektor Gimnazjum.

B i l a n s K s i ę g i

S p ó ł d z i e l n i C h r z e ś c i j a ŋ s k i e j

Data	Nr.	TREŚĆ OPERACJI	Suma	R-k Kasy		R-k Udziałowców	
				Wpływy	Wydatki	Wycofali	Wpłacili
1937		R-k Strat i Zysków					
	41	Umorzenie nieruch. (20%) za 1937 r.	1580 —				
	42	Wpływy z komornego	4981 60				
	43	Wydatki administracyjne	5031 60				
			110416 40	10051 60	10051 60	4440 —	73240 —
31.12	43	Bilans Zamknięcia					
		A k t y w a:					
		R-k Nieruch. zł. 77420.—					
		R-k Strat i Zysk " 1630 —					
		" 79050.—					
		P a s y w a:					
		R-k Udział. zł. 68800.—					
		R-k Różnych " 3540.—					
		R-k Kap. Zas. " 6710.—					
		zł. 79050.—	79050 —			68800 —	
			189466 40	10051 60	10051 60	73240 —	73240 —
			79050 —				68800 —
31.12	44	R-k Strat i Zysków					
		W y d a t k i:					
		Wyd. admin. zł. 5031.60					
		Amortyzacja " 1580.—					
		zł. 6611.60					
		W p ł y w y:					
		Wpł. z Komor. zł. 4981.60					
		Straty " 1630.—					
		" 6611.60					

Głównej za 1937 rok**„Viribus Unitis“ w Siedlcach.**

R-k Różnych		R-k Nieruchomości		R-k Kosztów Admin.		R-k Kapitału Zas.		R-k Strat i Zysków	
Winien	Ma	Winien	Ma	Wydatki	Zwroty	Winien	Ma	Winien	Ma
			1580 —	4981 60	5031 60			1580 —	4981 60
300 —	3840 —	79000 —	1580 —	10013 20	10013 20		6710 —	5031 60	4981 60
								6611 60	4981 60
3540 —			77420 —		6710 —			1630 —	
3840 —	3840 —	79000 —	79000 —	10013 20	10013 20	6710 —	6710 —	6611 60	6611 60
	3540 —	77420 —					6710 —	1630 —	

Skarbnik:

Ks. Dr A. Szklarski

BIBLIOGRAFIA.

Jeż M. ks. Jubilat. Bogu na chwałę! Kraków, 1938. Str. 153 + 4 nieliczbowane. Do nabycia u Autora — Kraków, ul. św. Marka Nr. 10 lub w Księgarni Krakowskiej — Kraków, ul. św. Krzyża Nr. 13.

Dostojny autor, ks. prałat M. Jeż, wydał nowy cykl swych utworów poetyckich na tematy religijne i patriotyczne, a jest tych wierszy cała setka wraz z „Epilogiem”, który nazywa dziełko „Śpiewem łabędzim” Stwórcy.

Znamy na Podlasiu zbożnego lutnistę, serdecznego przyjaciela przeszłości krwawej, lecz i świetlanej Ziemi Męczeńskiej. Bo też ks. prałat Jeż opiewał pięknie „krew podlaską”, jej wartość w dziejach ojczystych i t. p. W omawianym zbiorze spotykamy również rzewny wiersz „Męczennicy Pratulinińscy”, oraz uczczenie w rymach dwudziestolecia wskrzeszenia diecezji naszej (1918 — 1938).

Zwracamy na to uwagę W. Duchowieństwa, które niezawodnie przyjmie z nami sercem wdzięcznym ten dowód wiernej przyjaźni Dostojnego Jubilata.

† Cz. Bp.

„**Chwała i Dziękczynienie**”. Tak brzmi nazwa nowego miesięcznika ascetycznego, wydawanego w Krakowie przez OO. Jezuickich. Dziełko formatu książeczki kieszonkowej str. 20 — 30, ma głównie za zadanie przyjść z pomocą kapłanom i kierownikom wspólnych publicznych nabożeństw adoracyjnych. Może służyć jako wyborowy materiał na adorację pierwszej niedzieli miesiąca, będzie także wielką pomocą w prywatnym nabożeństwie do Najświętszego Sakramentu.

Ze względu na wielki pożytek, a niezmiernie niską cenę (tylko 15 gr. egzemplarz), miesięcznik „Chwała i Dziękczynienie” winien się znaleźć przede wszystkim w ręku każdego kapłana, a także w bibliotekach wszystkich czcicieli Jezusa-Hostii. M.

Św. Andrzej Bobola. Taki ma tytuł majowy numer Głosów Katolickich. Treść broszurki składa się z 6 rozdziałów o następujących tytułach: wielkie zdarzenie, naśladowcami moimi bądźcie, św. Andrzej w domu rodzinnym, przygotowanie do apostolskiej pracy, poselstwo w miejsce Chrystusa, będę wam patronował.

Bogata wprawdzie jest już literatura, dotycząca życia i bohaterских cnót apostoła Pińszczyzny św. Andrzeja Boboli. Ze względu jednak na cenę nie jest ona przystępna szerszemu ogółowi. A ludzie dzisiejsi, mimo silnego powiewu prądów materialistycznych, chętnie słuchają i czytają o świętych. Dla wielu życie bohaterskie i śmierć męczeńska św. Andrzeja Boboli staje się zachętą do mężnego stawiania czoła wrogom szczęścia doczesnego i wiecznego. Pomoc świętego Rodaka nam wszystkim tak bardzo potrzebna. Stąd to należy się szczerą wdzięczność Ojcu P. Turbakowi, T. J., że świetlaną postać

nowego naszego Orędownika u Boga podał ogółowi katolickiemu w cenie niezmiernie przystępnej, bo tylko za 10 gr.

Broszura nadaje się do masowej propagandy wśród wiernych.

M.

„Miles Immaculatae“.

Pod takim tytułem ukazał się w marcu r. b. pierwszy numer kwartalnika dla duchowieństwa w języku łacińskim. Pismo to wydaje Niepokalanów, p. Teresin k. Sochaczewa. Ma ono na celu szerzenie kultu Niepokalanej Dziewicy.

Ks. Dr K. Wilk — Dr C. Wilczyński. Gwiazdy Katolickiej Polski. Żywoty wielkich sług bożych. Pod redakcją ks. Dra K. Wilka, tom 1. Mikołów 1938. Nakładem i drukiem K. Miarki sp. wydawn.

Powyższe wydawnictwo przyczyni się niewątpliwie do poznania i lepszego zrozumienia bohaterskich postaci, które dla życia religijnego Polski położyły wielkie zasługi. Niebawem ma się ukazać drugi tom. Książka ta powinna znaleźć się w każdej bibliotece.

Pożyteczna książka.

Spotęgowanie akcji Różańcowej, w związku z wprowadzeniem w życie encykliki Papieża Piusa XI „O Różańcu św. N.M.P.” — wymaga również stosownych pomocy.

Szczęśliwą myśl zrealizował Instytut Różańcowy, wydając praktyczny podręcznik do zakładania i prowadzenia Żywego Różańca pod tytułem **„Żywy Różaniec w Parafii”**.

Dobłą stroną podręcznika jest nietylko wyczerpujące uwzględnienie strony religijno-organizacyjnej Żywego Różańca, ale wskazanie na społeczne przejawy działalności Żywego Różańca, co wprowadza milionowe masy wiernych, zrzeszonych w Stowarzyszeniach Różańcowych na odcinek społeczny, a tym samym uaktywnia tę potężną organizację, aby mogła być czynnikiem współdziałającym z Akcją Katolicką.

Podręcznik ten niewątpliwie wielką odda przysługę sprawie rozrostu zrzeszeń Różańcowych w Polsce, oraz przyczyni się do spotęgowania skuteczności walki z bezbożnictwem.

Książka ta licząca str. 172 zasługuje na to, ażeby znalazła się w ręku wszystkich duszpasterzy, jak również prezesów i zelatorów Żywego Różańca, a nawet kierowników innych zrzeszeń katolickich w parafii, gdyż treść tej książki, zwłaszcza w części organizacyjnej i manifestacyjnej, jest pożyteczna dla wszystkich działaczy na niwie społecznej.

Zamawiać należy w Instytucie Różańcowym w Toruniu. Cena 2 zł. Przesyłka 30 groszy.

Paweł Kubicki, Biskup. Moje wspomnienia z roku szkolnego 1892 — 1893 w seminarium duchownym w Sandomierzu. Rzecz o odprawianiu Najświętszej Ofiary Ołtarza. Sandomierz, 1938 r. Str. 40.¹⁾

Świeżo ukazała się w druku pod powyższym tytułem niewielka książeczka, która liczy wszystkiego 40 str. szesnastki. Jak wskazuje jej podtytuł, główną treść broszury stanowi sposób odprawiania Mszy św. Podane są w niej tylko główne wytyczne ceremonii kapłańskich przy Najświętszej Ofierze Ołtarza. Po wyczerpujące wskazówki w tej dziedzinie Autor odsyła do I-go tomu de Herdta: *Sacrae Liturgiae Praxis*.

Ciekawe są: „Myśl Wstępna i Słowo do Braci Kapłanów”, bo w niej mamy w odnośniku podany, jeżeli nie zupełnie wyczerpujący, to bliski tego, wykaz żywotów świętych biskupów, kapłanów i innych sług Kościoła. Żywoty te, wydane w języku polskim, są ilustracją, jak należy się odnosić do Boskiej Eucharystii.

Nie mniej ciekawym jest „Domówienie”, w którym Autor z naciskiem podkreśla, że obrzędy Mszy św. należy wykonywać możliwie najdokładniej podług wskazówek liturgistów, ale wtedy dopiero ceremonie te będą oddawać chwałę Bogu, gdy celebrans, wnikając w ich znaczenie, wleje swego ducha w te święte czynności, każdy kapłan początkujący, starszy i najstarszy uwagi i myśli, w broszurze podane, przeczyta z prawdziwym pożytkiem dla swej duszy.

Cena przystępna, nie obciąży nikogo. Broszura kosztuje 20 groszy, a gdy się sprowadza od razu 10 egzemplarzy lub więcej (np. dla całego dekanatu), otrzymuje się 10% rabatu. Porto obciąża odbiorcę. Główny skład: Radom, ul. Kozienicka 31. Dom Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia.

Praca zbiorowa o bolszewizmie. Do bogatej już literatury polskiej o bolszewizmie przybyło dzieło pierwszorzędnej wartości, wydane przez Katolicki Uniwersytet Lubelski p.t. „Bolszewizm”. Jest to praca zbiorowa, napisana przez ks. prof. J. Pastuszkę, ks. prof. P. Stopniaka, inż. A. Kozłowskiego, prof. H. Dembińskiego, prof. I. Czumę, ks. prof. A. Szymańskiego, prof. Cz. Strzeszewskiego, J. Dobraczyńskiego, ks. prof. Z. Golińskiego, ks. dyr. Z. Surdackiego. Omawia zaś podstawy i wszelkie przejawy życia sowieckiego, jak np. filozofię i psychologię komunizmu, religię, totalizm państwowy, życie gospodarcze, rolnictwo, literaturę i sztukę, małżeństwo i rodzinę, wreszcie metody propagandy bolszewickiej. Tak wszechstronnego omówienia bolszewizmu nie mieliśmy dotychczas. Dzieło to o 325 stronach kosztuje 6 zł.

¹⁾ Na okładce wskazane są inne wydawnictwa Ks. Biskupa P. Kubickiego od r. 1899 do ostatniego.

Dr Gustaw Groeger — Prawo autorskie. Ustawa o prawie autorskim z roku 1936 w brzmieniu jednolitego tekstu z roku 1935 z objaśnieniami i dodaniem konwencji berneńskiej. Opracował Dr Gustaw Groeger, adwokat, b. radca Departamentu Ustawodawczego Ministerstwa Sprawiedliwości, sędzia Sądu Apelacyjnego w s.s. Warszawa 1937, Księgarnia Prawnicza, str. 255. Cena egz. zbroszowanego zł. 3.60. Oprawiony w płótno angielskie — zł. 5.

Każdy katolik, kapłan czy świecki, słyszał o wielkiej postaci świątobliwego kardynała Hozjusza, którego czyn ma znaczenie przełomowe dla dziejów Kościoła Katolickiego w Polsce. Cały Kościół Polski zabiega o jego kanonizację. Z polecenia mandatariusza episkopatu dla sprawy kanonizacji Hozjusza J.E. X. Biskupa Dra Stanisława Okoniewskiego ukazał się szereg publikacji, które mają zapoznać Polaków z życiem i światem myśli świątobliwego sługi Bożego.

1) *Smoczyński, X. Dr J., Eklezjologia Stanisława Hozjusza* Pelplin 1937. Str. XV i 116. Brosz. 4.50 zł. (Wydawn. Teologiczne Diec. Chełmińskiej nr. 1).

Praca X. Smoczyńskiego zapoznaje czytelnika z zagadnieniem centralnym wszystkich dzieł Hozjusza, z jego nauką o Kościele. W czasach, gdy broniono Kościoła głównie jako społeczności zewnętrznej, Hozjusz uzasadnia istotę Kościoła na podstawie jego wewnętrznej zasady życiowej. Kościół to Chrystus, żyjący wśród ludzi!

2) *Rescius, S., Stanislai Hosii Vita.* Pelplin 1938. Str. IX i 224. Brosz. 8,20 zł. (Wydawn. Teologiczne Diec. Chełmińskiej nr. 2). Wydał X. Biskup Dr Stanisław Okoniewski.

Vita wyszła z pod pióra Stanisława Reszki, który jako sekretarz przez 20 lat żył u boku kardynała. Jako zaufany przyjaciel i towarzysz opisał jego życie żywo, barwnie i wiernie. Reszka pisze piękną i nietrudną łaciną.

3) *Treterus, Th., Theatrum Virtutum De Stanislai Hosii.* Pelplin 1938. Stron 420. Broszur. 30,— zł. (Wydawn. Teologiczne Diec. Chełmińskiej nr. 3). Wydał X Biskup Dr Stanisław Okoniewski.

Dzieło to zawiera 100 sztychów i 100 pieśni łacińskich, ilustrujących i opisujących życie Hozjusza. Autorem jest drugi sekretarz Hozjusza i jego wychowanek Stanisław Treter. Jest to wydanie prawdziwie bibliofilskie. Reprodukcję wykonano techniką kreskową na antycznym papierze żeberkowanym w dużym formacie. Ponieważ z pierwotnego wydania z wieku XVI zachowały się tylko 2 egzemplarze, a z wydania nowego do handlu dostanie się tylko 100 egzemplarzy numerowanych, jest to prawdziwa rzadkość bibliograficzna, którą należy zamawiać rychło, nim nakład się wyczerpie. Jest to pierwsze wydanie sztychów razem z pieśniami!

4) *Smoczyński, X. Dr J., Świątobliwy Sługa Boży Stanisław Hozjusz 1504 — 1579,* Pelplin 1938. Str. 54 z portretem kardynała. Brosz. 50 gr. — (Wydawnictwa Teologiczne Diecezji Chełmińskiej — nr. 4).

Obok prac naukowych o Hozjuszu pragnie niniejsza książeczka popularna „szersze warstwy społeczeństwa zapoznać z jego postacią, nauczyć kochać i czcić wielkiego człowieka”. Autor krótko i barwnie szkicuje szereg obrazów z życia kardynała, uwypuklając szczególnie pierwiastek religijny. Żywot biskupa, który ratował Kościół w Polsce od zagłady protestanckiej, winien poznać każdy!

5) *Umiński, X. Dr J., Opinie o cnotach, świętobliwości i zasługach Stanisława Hozjusza.* Lwów 1932. Str. VIII i 240. Br. 4.50, opr. 6.50.

Świątobliwe życie Hozjusza wywierało na wszystkich, którzy go znali i o nim słyszeli, niezatarte wrażenie, i znalazło głęboki oddźwięk w publikacjach, w sprawozdaniach poselstw zagranicznych, w korespondencji prywatnej u współczesnych i późniejszych aż po nasze czasy. Świadectwa te na przestrzeni wieków, porozrzucane po archiwach Europy całej zebrał i starannie opracował X. profesor dr Umiński. Kto pragnie wiedzieć jak głębokie wrażenie wywierała postać Hozjusza, winien poznać, co o nim mówili ludzie najwybitniejsi!

6) *Smoczyński, X. Dr J., Bibliographia Hosiana* Pelplin 1937. 30 gr.

Krótkie praktyczne zestawienie dzieł Hozjusza i dzieł oraz rozpraw o nim traktujących ułatwi jego głębsze poznanie oraz zebranie materiału do odczytów i wieczornic.

7) **Obrazki z podobizną Hozjusza** małe wielobarwne na kredowym papierze. 100 szt. 3,— zł. 2 serie:

a) bez nadruku na odwrocie, służy jako obrazek prymicyjny lub jubileuszowy,

b) z modlitwą o kanonizację na odwrocie można rozdawać na pamiątkę lub podczas kolendy.

Wszystkie wydawnictwa Hozjańskie są wydane wytwornie i tanio! Zamawiać należy: Księgarnia „Pielgrzyma” Pelplin (Pomorze) albo też: Sekretariat Gen. Akcji Katolickiej Pelplin.

J. H. Rettinger: „Polacy w cywilizacji świata do końca wieku XIX-go” — Warszawa 1937, nakładem światowego Związku Polaków z zagranicy.

Temat może czasem ponosił autora i zaprowadzał go do twierdzeń, niedostatecznie ugruntowanych. Może zbyt wydatne znaczenie przypisuje tym lub owym zasługom polskim w dziejach cywilizacji powszechnej. Nie wszystko też, co przytacza z dziejów rozgłosu polskiego, jest wkładem aż w kulturę. Trafi się tu i ówdzie nieskontrolowany frazes, jak np. to, że Calderon (w „Życie snem”) lub Szekspir (zapewne w „Hamlecie?”) mówią entuzjastycznie o Polsce. Nie-

którym wywodom przydałaby się korektura krytyki historycznej, jak np. gdzie p. Rettinger za niesporny fakt uważa udział Henryka Sandomierskiego w wyprawach krzyżowych (gdy w istocie rzeczy jest to tylko hipoteza), albo znów Jaxie z Miechowa każe aż całe miasto zakładać wedle planu topograficznego Jerozolimy, gdy tymczasem tylko grób Chrystusowy w kościele miechowskim jest kopią Grobu jerozolimskiego. Oczywiście znalazłoby się znacznie więcej usterek, a najwięcej może miałbym do zarzucenia stylowi autora, który to styl — może umyślnie — nabiera właściwego wodoru: rozdyma balon faktów i wniosków...

A mimo to książkę p. Rettingera muszę uważać za jedno z pożyteczniejszych dzieł, jakie się w poza-naukowej naszej literaturze ukazały w ostatnich czasach, co się postaram udowodnić po zreferowaniu treści „Polaków w cywilizacji świata”.

Więc teraz treść:

Rozpoczyna p. Rettinger od czasów średniowiecza i na wstępie już roztacza wcale interesującą. Stara się wykazać, że umysłowość polska w znacznie szybszym tempie aniżeli narody zachodnio-europejskie wchłaniała w siebie zdobycze cywilizacyjne chrześcijaństwa. Przez 200 — 300 lat państwo Piastów dochodziło do tego szczybla rozwoju, do którego osiągnięcia Anglicy lub Skandynawowie potrzebowali 500 do 600 lat. Oczywiście, że siła chłonności to nie to samo co siła twórczości, ale autor właśnie z dziejów polskiego średniowiecza wyluskuje sporą wiązkę imion, czynów i dzieł, którymi możemy się nie bez zadowolenia wykazać.

Nie będziemy tu cytowali tych zasług cywilizacyjnych, które p. Rettinger widzi w związkach Piastów z europejskimi domami panującymi, bo zdolności naszych księżniczek do ilościowego pomnażania dynastji nie można identyfikować z czynami dosłownie kulturalnymi; dziedziny to różnoimienne... Ale przekonywająco brzmią karty, na których autor wykazuje znaczenie cywilizacyjne św. Jacka Odrowąży i kult, jaki dla jego postaci żywiono daleko poza granicami Polski. Dla wielu z nas będzie też rewelacją to wszystko, co książka z zupełną ścisłością mówi o rozwoju wiedzy matematycznej w polskim średniowieczu, o sławie polskich matematyków w licznych krajach europejskich — i to już znacznie wcześniej przed Kopernikiem. Pomyśleć, że autorytetami matematyki byli synowie kraju, w którym nikt nie umie wyliczyć... swego własnego budżetu...

Czym w średniowieczu byli polscy matematycy, tym do pewnego stopnia stali się w renesansie polscy drukarze. Mnie osobiście najwięcej zaciekał ten renesansowy rozdział książki, bo nie miałem pojęcia, by polski kunszt typograficzny rozchodził się po tylu krajach, by w niektórych z nich, jak np. w Hiszpanii, Polacy byli wśród pionierów drukarstwa. A w epoce bezpośrednio następującej po Gutenbergu drukarz to przecie jednocześnie i wydawca, a ówczesny wydawca to nieraz to samo, co dziś redaktor jakiegoś instytutu naukowego. Więc istotnie nieobojętny jest wkład polski w ten łam cywilizacyjny Hiszpanii, Neapolu, Austrii, a podobno i Anglii.

W dalszych rozdziałach książka wchodzi w tematy pozornie bardziej już nam znane, jak „ekspansja myśli polskiej XVI i XVII w.”, „Działalność cywilizacyjna Polaków na Wschodzie”, „Misje i misjonarze polscy” — ale i tu znajdziemy omówienia rzeczy nowych, jak np. „Udział Polaków w postępie materialnym narodów obcych XIX w.”, a następnie: nie zawsze naprawdę jest nam znane to, co nam się wydaje, że znamy...

Ale gdybyśmy nawet znali trochę tego, co nam dzieło p. Rettingera uprzytamnia, to znaleźmy napewno rozpierzchle, fragmentarycznie. „Polacy w cywilizacji świata” po raz pierwszy systematyzują w całość te rozpierzchle wiadomości, dają możliwie kompletny przegląd europejskiego zasięgu twórczości polskiej.

Jako utwór, otwierający dopiero pewien dział prawidłowego badania danej materii, książka ta z natury rzeczy musi grzeszyć wieloma błędami. Następcy wstawiają w rejestr to, co uszło uwagi p. Rettingera; usuną to, co tu zbyt czyste; zredukują, co przesadne — ale ramy zagadnienia już gotowe i p. Rettinger będzie tym, co je przysposobił.

Nie możemy też przemilczeć innej jeszcze zasługi dzieła:

Być może, że książka przecenia bogactwo polskich zasług cywilizacyjnych, ale nasz polski Inferiority-Complex karygodnie ich niedocenia. W odruchach naszych przekonań tkwi opinia, że prawie nic obcy nie mają do zawdzięczenia Polakom. „Polacy w cywilizacji świata” z zapałem poprawiają ten nasz auto-pesymizm i leczą nadmierną potulność naszą, — dlatego też radzę brać książkę p. Rettingera jako podręcznik samowiedzy narodowej.

A. Grzymała-Siedlecki.

Drugi tom Pisma św. Starego Testamentu obejmujący księgi: Jozuego, Sędziów, Ruty, Dwie Samuela i Dwie Królewskie. Przekład z oryg. hebrajskiego z obszernym komentarzem naukowym. Wielka 8-ka, str. XII + 842. Cena u autora wraz z przesyłką 10 zł. w handlu księgarskim 15 zł.

Pierwszy tom pisma św. obejmujący Pięcioksiąg Mojżeszowy, w przekładzie z oryg. hebr. z obszernymi wstępami i komentarzem, w rozmiarach wielkiej 8-ki, str. X+864, opuścił prasę w r. 1937. Skład u autora. Zamawiający razem obydwie tomy, t.j. pierwszy i drugi, otrzymują w cenie 18 zł. wraz z przesyłką.

Na składzie u autora: Proroctwo Jeremiasza. Lamentacje i Księga Barucha. Przekład z języków oryginalnych, z komentarzem str. X+390. Cena u autora 6 zł. Zamawiający razem z obydwoma tomami Pisma św. otrzymują za 3 zł.

Księga Psalmów wydana w r. 1936, str. IX+560 jest wyczerpana. Zaproszenie do przedpłaty. Tom trzeci Pisma św. Starego Testamentu

jest przygotowany do druku. Tom trzeci obejmuje 8 ksiąg kolejnych, a mianowicie: Dwie Kronik (Paralipomenon), Ezdrasza, Nehemiasza, Tobiasza, Judyty, Estery i Joba. Rozmiar ten sam, co pierwszych dwóch tomów, cena również ta sama.

Uprzejmie proszę o łaskawe wcześniejsze zawiadomienie o chęci nabycia, abym mógł przystąpić do druku. Ks. Józef Kruszyński Katolicki Uniwersytet Lubelski Lublin. Rachunek w Pocz. Kasie Oszcz. Ks. Dr Józef Kruszyński P.K.O. 68.180 — Warszawa.

Redaktor Ks. Jan Grabowski.
